

2009
февруари

ГРАЖДАНСКИ НАБЛЮДАТЕЛ 5

Гергана Паси Министър по европейските въпроси

Подкрепям продължаването на инициативата за гражданско наблюдение на съдебната система в България. Смятам, че наблюдението е част от усилията на българското общество за реформи и напредък в съдебната система, които да гарантират върховенството на закона и спазването на гражданските права.

Познавам дейността на Центъра на НПО в Разград в областта на гражданското наблюдение от докладите и информационните материали, които организацията периодично ни изпраща. През юли 2007г. лично посетих Разград и се запознах с доброволците и екипа, които повече от 6 години осъществяват гражданско наблюдение на съда в различни региони на България.

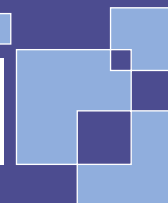
Впечатлена съм от гражданския ентузиазъм,

постоянство и желание за подобряване на правораздаването, за повече прозрачност и обществено доверие в съдебната система. Внимание заслужава периодично издаваният от Центъра на НПО сборник „Граждански наблюдател“, в който отпечатва доклади за резултатите от гражданското наблюдение. Гражданският мониторинг идентифицира различни проблеми в съдебната система, съпоставя различни методи и подходи за прозрачност в правораздаването и прилага добри практики за осигуряване на улеснен достъп на уязвими групи до правосъдие.

Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България е наистина впечатляващо гражданско обединение за подкрепа на съдебната реформа, в което участват над 25 местни граждански организации с опит в демократичните реформи. Новото формиране е резултат от дългогодишната работа на Центъра на НПО в Разград, който към момента може да претендира за лидерство в областта на гражданското наблюдение на съдебната система.

Това издание е осъществено с подкрепата на Европейския съюз.
Проект „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“, Договор BG 2005/017-353.01.01 – 008

Този документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския съюз в рамките на проект „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт”, осъществяван от Центъра на НПО в Разград и Център Отворена врата - Плевен.

Изложенията в него възгледи са на Сдружение „Център на НПО в Разград” и по никакъв начин не отразяват официалната позиция на Европейската комисия.

Център на НПО
в Разград

Програма ФАР “Развитие на гражданско общество” 2005

www.csdp.developmentbg.org

ОБЩИ ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА:

- Да подпомага гражданското общество и усилва ролята му в утвърждаване на законността и стабилността на демокрацията, повишаване капацитета на гражданското общество като увеличава участието му в предприемчивите процеси, в популяризирането на гласа на гражданите, в партньорството с държавните органи и в разширяване на достъпа на малцинствените групи до обществените услуги и пазара на труда.
- Да развие и подкрепи гражданското общество в неблагоприятните региони на държавата - там, където активността на НПО е слаба.

Докладът на Световната банка се публикува безплатно с разрешение на Централния офис във Вашингтон, САЩ, и с любезното съдействие на Представителството в България.

THE WORLD BANK

Авторско право © 2008

Международната банка за възстановяване и развитие/Световната банка

1818 H Street, N.W.

Washington, D.C. 20433, U.S.A.

Всички права запазени.

Първо издание: юли 2008г.

Доклад No. 42159-BG

„Граждански наблюдател 5” - януари 2009 г.

Не е разрешено публикуване на части от книгата под каквато и да е форма - електронна, механична, фотокопирна или по друг начин - без писменото разрешение на издателя.

Проектът се финансира от Програма ФАР
“Развитие на гражданско общество” 2005

РЕЗЮМЕ

на доклада за публичния образ на съда
в Разград, Плевен и Пазарджик

Докладът за публичния образ на съда, изготвен от Центъра на неправителствените организации в Разград, е резултат от проучване на общественото мнение в Разград, Плевен и Пазарджик, проведено през месеците юли и август 2008 година.

Допитването е част от проект „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“. Той е финансиран от Европейския съюз чрез програма ФАР „Развитие на гражданското общество“ 2005.

Проучването е базирано върху мненията на 1500 случайно избрани граждани, анкетирани от 10 доброволци чрез специално съставени за целта въпросници, насочени към оценка работата на съдилищата в трите града.

За да постигне висока степен на достоверност в проучването и да получи **анонимно анкетиране**. По този начин запитаните бяха предварително освободени от ограниченията, които персонификацията би могла да породи. Важни за проучването бяха свободата на изразените мнения и оценки, а профилът на извадката бе съставен въз основа на характеристики, които не нарушават тайната на самоличността.

В анкетата преобладаващо участие имат хората в активна възраст до 50 години, повече от половината реципиенти са с висше образование, като жените са повече от мъжете.

Обобщеният анализ на мненията и нагласите показва, че **гражданите се интересуват от работата на съдебните институции и искат да бъдат информирани за свършеното от тях**. Независимо дали мненията на запитаните са формирани от личните им наблюдения и участие в съдебни процеси или става дума за оценки, получени чрез опосредстващи източници, **хората подлагат на критична преценка професионалните действия, обществения престиж на магистратите и служителите в съдебните канцеларии**.

Очакванията към съдебната система са повишени и препоръките за подобряване на работата ѝ изобилстват. Затова отговорите в свободна форма, по брой и многообразие, са почти равни на стандартно зададените опции в анкетата. Готовността на участниците в допитването да се ангажират с конкретни мнения показва, че гражданите вече отчетливо съзнават нуждата от добре функционираща и независима съдебна система в демократичното общество, в което предпочитат да живеят.

Като най-тревожна тенденция - в 92% от отговорите, е убедеността на хората, че в съда царя корупция. Само 8% от запитаните категорично отхвърлят възможността жреците на Темида да са неподкупни. Почти две трети от анкетираните (59%) избягват прекия отговор и се ограничават с неопределеното „Не знам“, което не изключва недоверието. Една трета (33%) са непоколебими в мнение то си, че делата в съда не се решават по съвест и субективизмът е водещ.

Недоверието в съдебната система се потвърждава и от последващата в анкетата хипотеза, която изследва реакцията на гражданите при установен случай на подкуп. В такава ситуация само 13% биха сигнализирали председателите на съответните съдилища, 25% ще потърсят гласност чрез ме-

диите, а 37% биха сигнализирали в полицията. Всеки пети (22%) обаче не би направил нищо, защото не вярва в ефективността на институциите и в почтеността на държавата като цяло.

Съмненията, че Темида не работи със завързани очи, личат и в секцията въпроси, които оценяват отношението на съдиите към участниците в процеса и тяхната безпристрастност. Само 18% от запитаните считат, че в техния град е гарантиран справедлив и равнопоставен процес. Всеки трети (32%) анкетиран смята, че съдиите допускат прояви на пристрастие, а 15% направо ги обвиняват в дискриминация спрямо някоя от страните.

Разнопосочни са и оценките за качеството на съдебния процес. Само 2 - 3% от всичките 1500 попитани граждани преценяват обективността в съдебната зала като отлична, а между 2 и 6% са доволни от бързината, с която се решават делата. От 11 до 15% от анкетираните са категорични, че съдът работи лошо по показателите бързина и безпристрастност. Като се вземе под внимание, че около 25% от запитаните не са се ангажирали с мнение, броят на гражданите, доволни от работата на съдилищата в този аспект, е не повече от половината.

Нагласите, че функционирането на съдебната система се нуждае от подобряване, личат в разнообразието от препоръки и мнения, изразени в свободна форма. Като изключим блока от отговори, показващи недоверие *„Никой няма да вземе предвид моето мнение“*, **близо две трети от запитаните предлагат конкретни подходи и ясно дефинирани изисквания.**

„Съдиите да работят по-бързо, да не се протакат делата, да са обективни, безпристрастни, справедливи. „Да не пращат в затвора само ром и кокошкари, искаме зад решетките и едри риби“. „Да не осъждат само нас, бедните цигани, за кражби, които правим, за да си храним децата, нас ни съдят по бързата процедура, а богатите бандити са на свобода“. Подобни мнения в различни варианти показва, че в **обществото цари убеждение, че законите у нас не са еднакви за всички.**

Освен че изискват от съда повече професионализъм, голяма част от анкетираните заявяват **открито претенциите си и към публичното поведение на магистратите, техния обществен престиж или липсата на такъв.** Правят впечатления мнения като *„Да шофират трезви“*, *„Да не гуляят с хора от сенчестия бизнес“*, *„Гола вода е нашето правосъдие, като цялата ни държава“*, *„Да се провери дали имотното състояние на магистратите отговаря на официално декларираните им доходи“.*

Категорични в изискването си за по-добро обслужване са запитаните и когато оценяват работата на служителите в съдебните канцеларии. *„Не искам кисели физиономии“*, *„Да спазват работното време“*, *„Да не висят с часове в барчето на съда“*. *„Груби са, всички са назначени с връзки, затова са нахакани и не се интересуват от гражданите.“*

Критичността към съдебната система и към действията на нейните служители участниците в анкетата съчетават с надежда, че тя ще бъде реформирана в посока на положителните европейски практики. **За подобряването на съдопроизводството гражданите от трите български града разчитат повече на външния натиск, отколкото на вътрешната готовност на третата власт да се промени към по-добро.** *„Да слушат критиките на Евросъюза“*, *„Да работят по европейските стандарти, за да не ни карат да търсим правосъдие в Страсбург“*, *„Контрол“*, *„Наказания“*, *„Уволнения“*, *„Пълна подмяна на съдебния състав“*, *„Честност в конкурсите за съдии, а не купени места за магистрати“*, *„Не на роднинските назначения“*, *„Слушайте Брюксел“*, *„Европа ни гледа под луна“*, *„Да преминат обучение за етика и професионализъм в ЕС“.*

Като способ за реформиране на системата, анкетираните препоръчват засилването на гражданския контрол и откриването на съда към обществото. Близко две трети от участниците в допитването признават, че в момента получават информация за дейността на съда от медиите, главно от телевизията. Голяма част от запитаните обаче искат директен достъп до случващото се в съдебните зали и очакват да го намерят в Интернет чрез сайтовете на съдилищата. **Съществуващите сега страници не задоволяват потребителите** и те се надяват сведенията за делата, техния ход, решенията да бъдат съобщавани с повече подробности.

Освен на пряка информация в електронната мрежа, **гражданите се надяват и на повече пуб-**

личност на съдебните институции. Те препоръчват брифинги, пресконференции, отчети пред медиите, дни на отворените врати, гражданско наблюдение. „Хората трябва да са информирани, да знаят правата си и да ги търсят“.

Сравнителният преглед на отговорите по зададените въпроси в трите града показва определена тенденция. Анализът сочи, че **обществените оценки в Разград са с най-ясно очертани положителни нагласи.** Това се отнася за преценката на гражданите за работата на съдебната система и за нивото на доверие в отделните институции и магистрати.

Обяснение на този факт би могло да се потърси в обстоятелството, че съдът в Разград в продължение на 4 години работи за налагане на публичния си образ, в активно сътрудничество с граждански организации. Пред местната общност редовно са огласявани факти и резултати от гражданско наблюдение, осъществявано над съда; процесите на реформиране или застои в магистратурите са били предмет на обществена дискусия в медиите, професионалните общности, сред съдебните заседатели, в рамките на неправителствения сектор.

Проблемът за формирането на **публичния образ на съда и обществените нагласи и очаквания за реформите в съдебната система** могат да се проследят **в развитие**, ако се направи ретроспективен анализ на резултатите на аналогичен проект, осъществен от същия екип през 2007 година. Тогава предмет на мониторинга бяха съдилищата в пет области на Североизточна България.

Проведеното допитване в Разград, Добрич, Силистра, Търговище и Шумен показва, че и в тези градове огромното мнозинство (81 %) получава информация за дейността на съда от медиите и най-вече от телевизията.

Независимо от начина, по който гражданите съставят мнение за случващото се в храма на Темида, тенденцията на повишаващи се изисквания и очаквания към съдебната власт личи ясно.

Половината запитани оценяват бързината и ефективността на съдебната система като незадоволителни. Приблизително същият процент от анкетираните считат, че служителите в съдебните канцеларии са недостатъчно любезни и експедитивни.

Претенции са изразени и към прозрачността и ефективността на съдилищата. Повече от една трета от интервюираните оценяват откритостта на третата власт към обществото като недостатъчна. Почти толкова изразяват и мнение, че магистратите не са достатъчно обективни и безпристрастни в решенията си.

Независимо, че през 2007 година около 40% от анкетираните в петте града изразяват доверие в съда, около 50% са хората, които считат, че магистратите са носители на корупционни практики. Тенденцията видимо се е развила скокообразно в рамките на една година, защото статистическите данни от проведения през 2008 година мониторинг показват стряскащите стойности от над 90%, говорещи за корупция в наблюдаваните съдилища.

Добросъвестният анализ на резултатите обаче изисква не просто механично сравнение на стойностите от двете последователни проучвания. Увеличената критичност в отговорите на гражданите през 2008 не може и не трябва да бъде обяснявана само с простото нарастване на отрицателните практики в количествено изражение. По-високите проценти на критични оценки всъщност са израз на повишените изисквания на обществото към съдебната система. Те са резултат и на активната роля на медиите, които все по-често фокусират обществения интерес към проблемите в съдебните зали. **Тази обща атмосфера на повишена високостепенност и на засилени очаквания създава благоприятния климат на силен обществен натиск за същностна промяна на практиките в българските съдилища.**

В този смисъл усилията на гражданския сектор, сред които са и проектите, осъществени от Центъра на неправителствените организации в Разград през 2007 и 2008 г., дават несъмнен резултат.

Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт в България

Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт е уникално гражданско обединение за подкрепа на съдебната реформа в България. В мрежата участват над 25 местни граждански организации с опит в демократичните реформи. Новото формиране беше създадено от Центъра на НПО в Разград, който е водещ в областта на гражданското наблюдение на съдебната система.

Целта на мрежата е да развива и поддържа високи професионални стандарти в сферата на гражданското наблюдение на съда в България. Националната НПО мрежа се развива успешно и привлича нови членове. Популяризира добрите практики за партньорство със съда и разпространява полезна информация: www.watch.ngo-rz.org.

Центърът на неправителствените организации в Разград успешно координира Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България. Организацията активно предава своя опит и обучава другите сдружения как да наблюдават съда и неговата работа. Всички организации вярват в една прозрачна и ефективна съдебна система в България, ползваща се с обществено доверие.

Националната НПО мрежа за наблюдение на съдебната власт е учредител на Граждански експертен съвет към Комисия „Борба с корупцията и професионална етика“ на Висшия съдебен съвет. Мрежата се представява от Центърът на НПО в Разград в качеството му на секретариат.

ПОЗИЦИЯ

Целта на проучването е да покажем публичния образ на съда през погледа на гражданите. Затова в обобщените оценки не може и не трябва да се избягва емоционалният фактор, който в голяма степен определя отношението на хората, като потребители на тази публична услуга.

По време на многобройните обсъждания в страната една част от магистратите споделиха опасения, че на гражданските наблюдатели им липсва компетентност да оценяват работата на съда и че в изводите си проучването се базира на емоции.

Истината е, че малкото опити, които са правени у нас за независим граждански мониторинг върху съдилищата, се възприемат отрицателно от много магистрати. Те психологически не са готови за такава публичност и откритост, която да се демонстрира в съдебната зала. Гражданите предпочитат публичност, която да вдигне завесата на задкулиските механизми, които днес движат правораздаването в България.

По друг начин трудно бихме си обяснили острата непримиримост на съдиите, критикували ни, че по време на наблюдението сме наблюдавали дали магистратите общуват неформално с адвокати, прокурори, а някъде и с криминални елементи.

Въпреки острата критика от страна на съдебната система, гражданското наблюдение доказва своята ефективност, която се регистрира и статистически. При последното ни проучване, извършено в Разград, Пазарджик и Плевен растат стъпаловидно отговорите „Да“ на въпроса „Подкупен ли е съдът във вашия град?“. Отрицателните оценки „Не“ са разположени в обратна пропорция, като най-високи стойности са отчетени в Разград, а най-ниски - в Плевен.

Да се направи от тези данни простият извод, че в Разград работят по-добродетелни магистрати ще бъде пресилено и невярно. Истината е, че тук системата за гражданско наблюдение над съда стартира най-рано, още през 2004г. Осъществените четири проекта за мониторинг върху Темида изиграха своята роля за формирането на по-високи обществени очаквания спрямо съдебните институции и като дисциплиниращ фактор за самите магистрати. Гражданите усетиха, че посредством анкетите тяхното мнение за съда придобива значението на публична оценка, а съдиите осъзнаха, че са обект не само на професионален контрол, но и на обществено наблюдение. Като краен резултат публичният образ на съда бележи видимо подобрение.

Със задоволство констатирахме, че голяма част от изводите и оценките от поредния граждански мониторинг, осъществен

Пресконференция в град Шумен, 10. 09. 2008 г.

от Центъра на НПО в Разград, съвпадат с констатациите в доклада на Световната банка „България: Ресурси за функционирането и отчетността на съдебната система“, юли 2008г.

Съвпадението не може да предизвиква задоволство у никого, защото изводите и в двата документа са по-скоро негативни. Реформата в съдебната система върви трудно и напредъкът не е достатъчен.

ДОКЛАД

за публичния образ на съда в Разград, Пазарджик и Плевен

Проучването на общественото мнение за ПУБЛИЧНИЯ ОБРАЗ НА СЪДА, извършено от Центъра на неправителствените организации в Разград, е част от проект „Развитие на Национална мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“. То е проведено през месеците юни и юли 2008 г. в Разград, Плевен и Пазарджик. Предмет на изследването бяха гражданските оценки за работата на районните и окръжни съдилища в трите града.

Проучването изследва мнението на 1500 случайно подбрани граждани. За терен на допитване са предпочетени обществени места с висока посещаемост - търговски центрове, здравни заведения, обществени сгради на социални служби, съдебни палати.

Анкетата съдържа 20 въпроса. Те са ориентирани към впечатленията на гражданите за работата на съдилищата и към конкретните им мнения за отделните съдийски състави и за нивото на обслужване в съдебните канцеларии. Анализирани са механизмите, чрез които жителите на Разград, Плевен и Пазарджик получават информация за съдебните институции и степента на доверие, с която се ползва третата власт в подложените на мониторинг градове.

Екипът от анкетъори е спазвал строго принципа на анонимност, което според експертите, анализирали проучването, дава висока степен на достоверност на получените резултати.

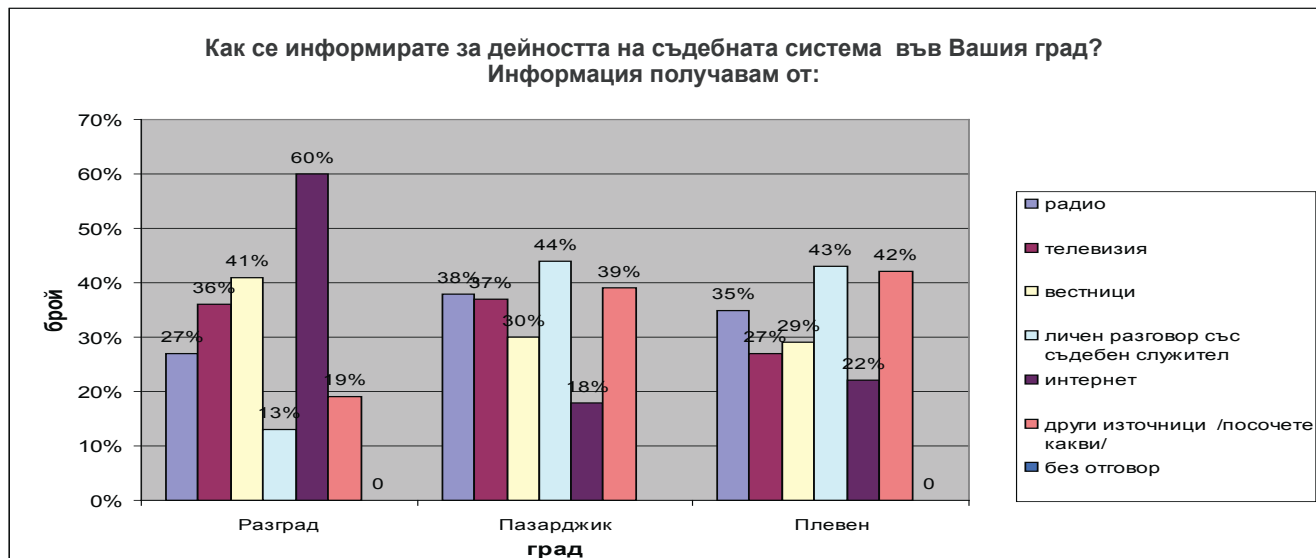
Първият въпрос от анкетата е „Как се информирате за дейността на съдебната система в град X?“ На всичките 1500 респонденти за отговор са предоставени 2 подвъпроса със 7 опции всяка. Запитаните трябва първо да споделят как досега са се информирали най-често по проблема, а след това да посочат как предпочитат да става това.

Сега публичният образ на съдебната система се формира предимно от медиите, но това не включва всички средства за масова информация. Налице са ясно изразени предпочитания към телевизията, вестниците и Интернет. По-малко от публичния образ на съда сред масовия ползвател се формира и вследствие на „лични контакти със съдебни служители и съдии“. Бележи ръст делът на хората, доверяващи се на този източник в бъдеще. За получаване на информация гражданите предпочитат директния достъп до обществените услуги на съда, наблюдение или участие в информационни обучения. Анкетирания изразяват доверие към радиото и в частност към личния контакт със съдебни служители и съдии. В бъдеще се формира тенденция за запазване на относително високия имидж на телевизията и вестниците – като основни средства за събиране на информация за дейността на съдебната система. Процентът на доверяващите се на „радиото“ намалява, а този на търсещите информация чрез „интернет“ се увеличава към момента.

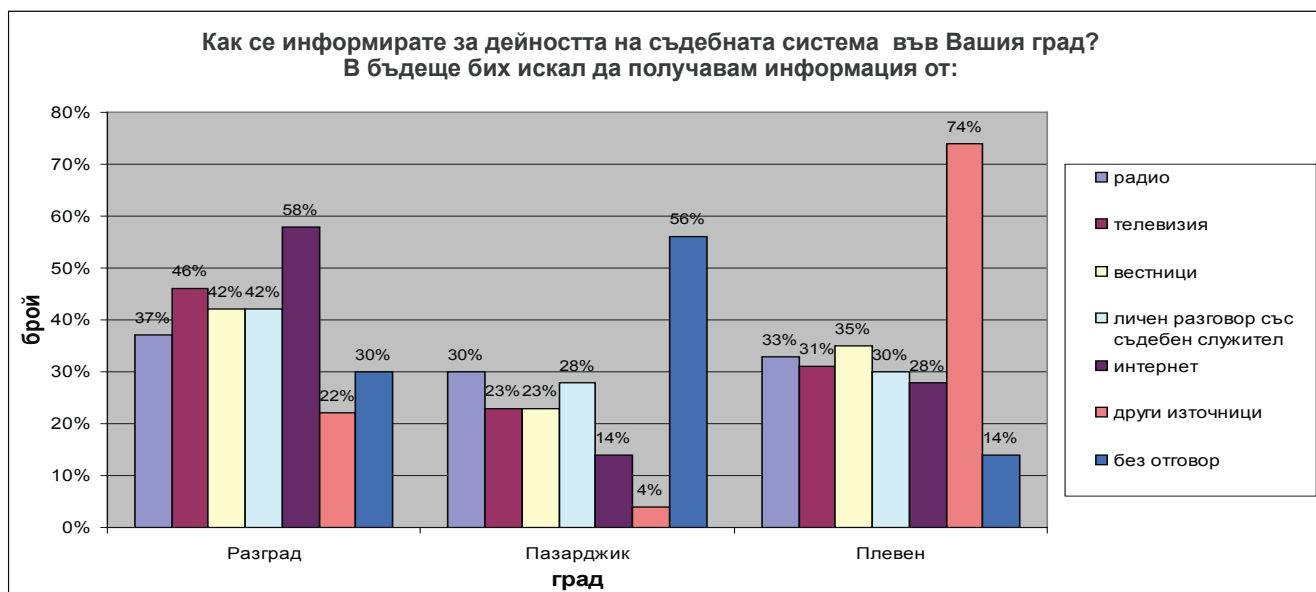
Интересен е арсеналът от „други източници“, чрез които хората в Пазарджик се информират или желаят да се информират за дейността на Темида. Като канали за информираност в анкетата са посочени брошури, дипляни, издавани от съда, където да има и телефони за справки, срещи на представителите на съдебната институция с гражданството, от приятели, които са имали работа със съда или работят там, от приятели, които са били съдени или от осъдени вече затворници, от случайни раз-

говори. Има и отговори като „нищо не знам“.

Определена част от запитаните заявяват, че разчитат да получат интересуващите ги сведения за съдебните институции чрез лични контакти със служители от храма на Темида. В същото време мнозина признават, че предпочитат информацията за хода на делата да е достъпна в Интернет. В графата „други източници“ са изброени бюлетини, познати, от клиенти на съда, разговори с колеги и приятели, личен опит, адвокати, служители на архива.

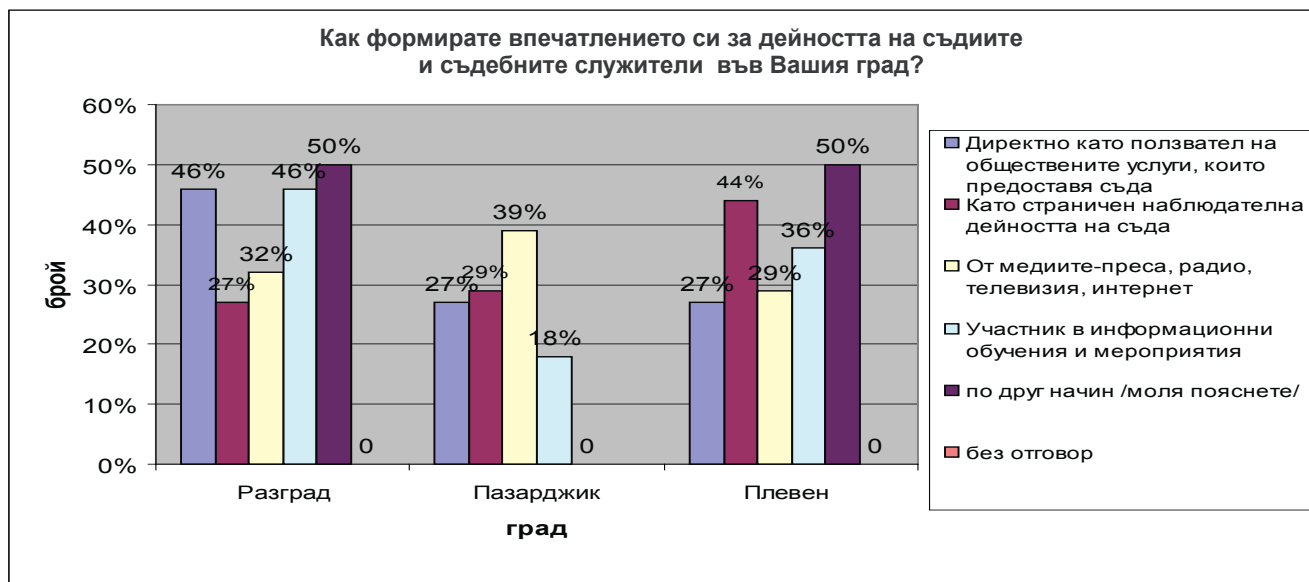
По-голямата част от анкетираните (64%) заявяват, че към момента получават информация за дейността на съдебната система от телевизията (36%) и вестниците (28%). Радиото е на трето място със 17%. Висок е процентът и на хората, които посочват като основно средство за информация интернет (около 40%). Останалите 7% от всички анкетирани са заявили, че намират информация в личен разговор със съдебни служители и други 2%, които са посочили, че се информират за съдебната система от други източници. Анкетираните посочват повече от един отговор, тъй като източниците за информация за дейността на съда са повече от един.

Анализът на отговорите, свързани с бъдещите предпочитания за получаване на информация, сочи тревожно висок ръст на хората без мнение. В Пазарджик това са половината от запитаните (47%), а средно за трите града - 25%. Това означава, че всеки четвърти запитан е неориентиран в очакванията и претенциите си.

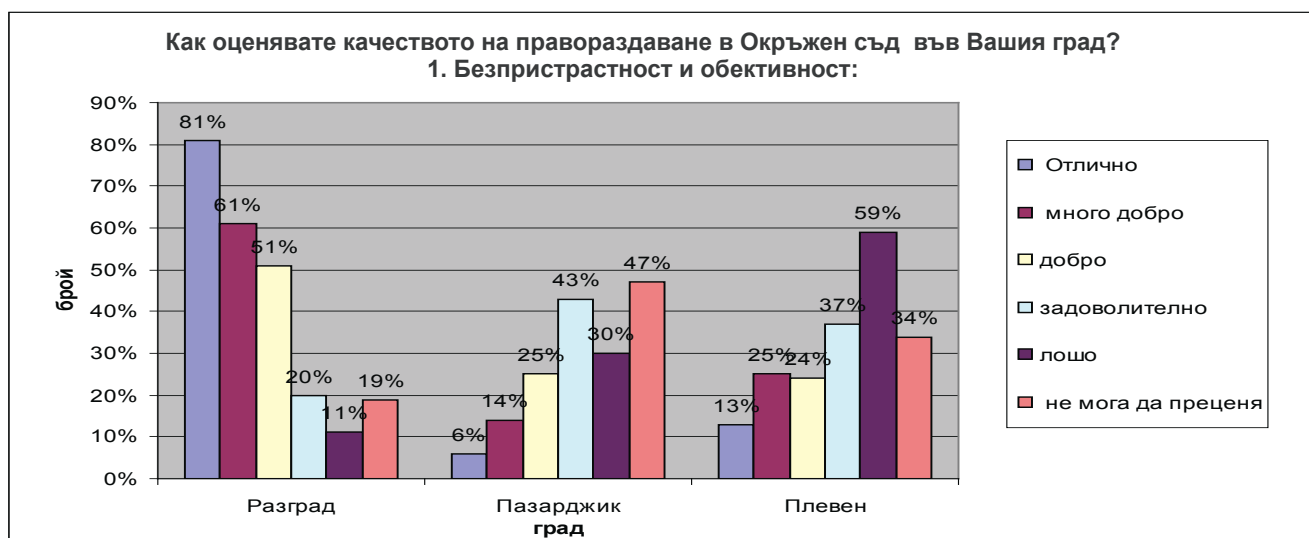
В същото време два до три пъти е скочил броят на гражданите, които искат да намират информация за работата на съда в Интернет. Този вид очаквания са по-високи дори от традиционните за момента към лидерите в преноса на информация, каквито са явяват телевизията, вестниците, радиото.

Под „друг начин“ анкетираниите са посочили: от познати, от коментари.

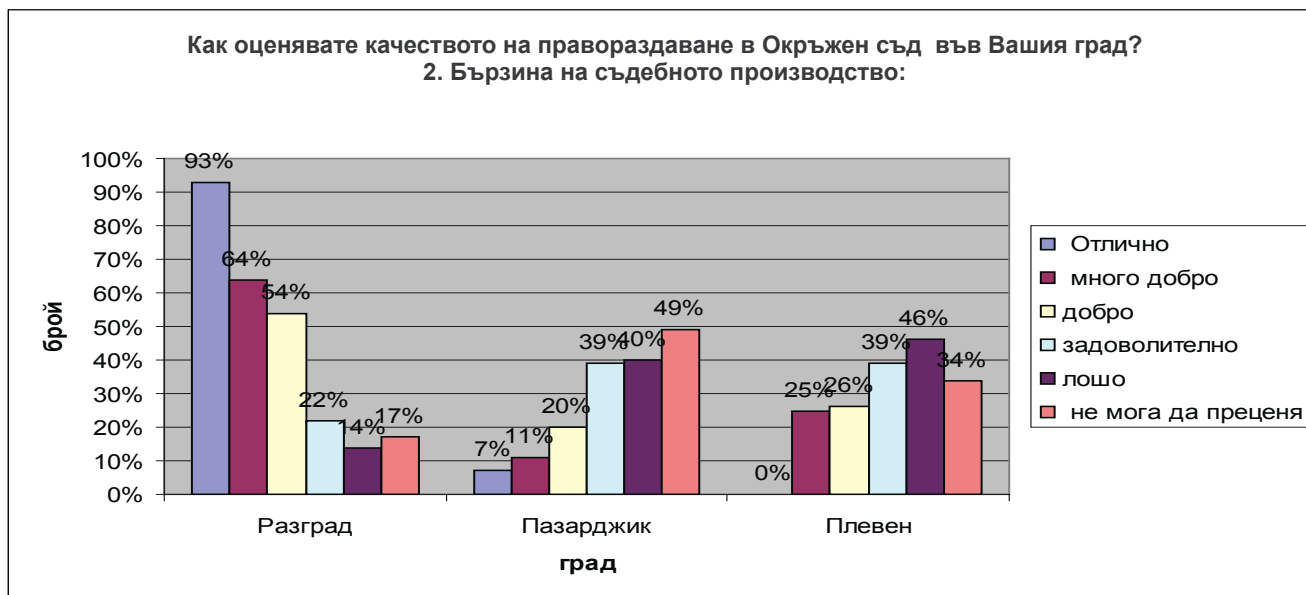
Отговорите на този въпрос показват, че в момента медиите са основният фактор, който формира впечатленията на гражданите за дейността на съдиите и съдебните служители в трите града. От средствата за масово осведомяване мнения си съставят 59% от отговорите на въпроса. По-малък е дялът на участниците в анкетата, които заявяват, че формират впечатленията си „като странични наблюдатели на дейността на съда“ (20%). 17% от анкетираниите заявяват, че получават информация „директно като ползватели на услугите, които предоставя съдът“.

Тенденциите са към утвърждаващо се доверие към медиите – като основни средства за формиране на публичния образ на съда, както и нарастващ интерес у масовия потребител да „формира впечатленията си директно, като ползвател на услугите, които предоставя съдът“.

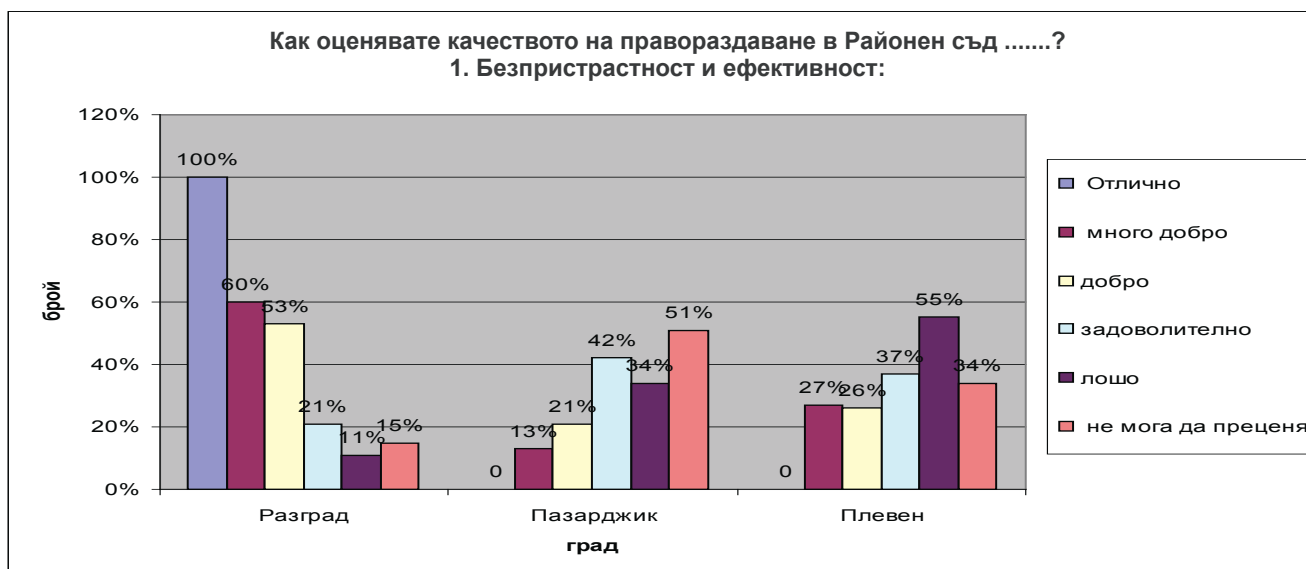

Преобладават гражданите с положително отношение за качеството на правораздаване в окръжен съд в трите града. Отлична, много добра и добра оценка за безпристрастност и обективност

поставят общо 43% от анкетираните. Даването на оценка по този показател затруднява не малка част от анкетираните (25%). Следва задоволително мнение на една пета (21%) от интервюираните, „Лошо“ посочва всеки десети (11%).

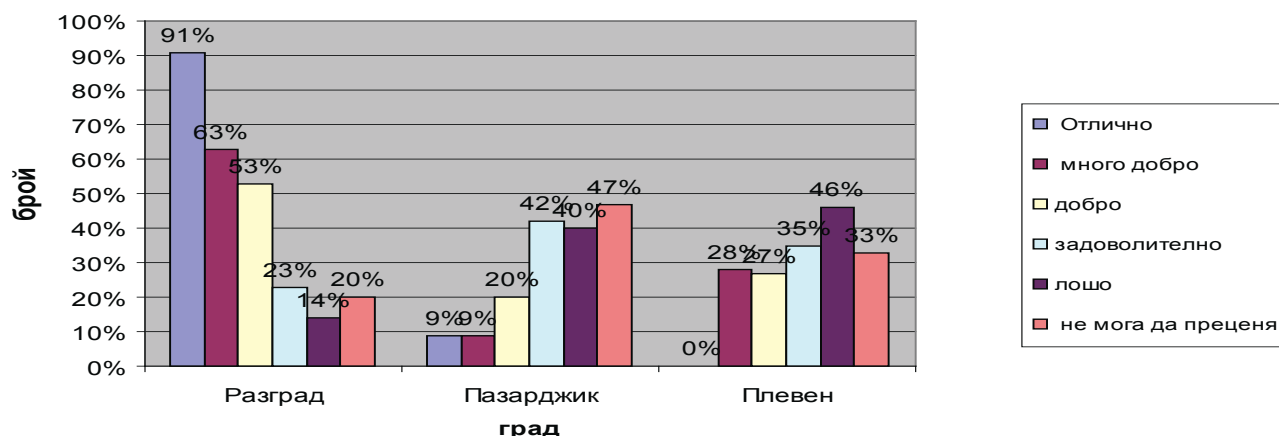

Оценката за „бързина на съдебното производство“ в Окръжен съд е по-скоро положителна. 39% от анкетираните са дали оценка добра, много добра и отлична. Почти символичен е броят на участниците в анкетата, които определят бързината на съдебното производство в Окръжен съд, като „отлична“ (2%). По равен брой се разпределят мненията на останалите участници в анкетата. Съответно всеки пети (22%) е на мнение, че „бързината на съдебното производство е „задоволителна“. Всеки четвърти (24%) избира отговора: „не мога да преценя“. По-малък е дялът на отрицателните отговори на гражданите (15%).

По отношение на „Безпристрастността и обективността на правораздаването в Районен съд“ повечето анкетираните лица не се затрудняват да дадат категорична оценка. Най-високата оценка е „добра“, около която се обединяват близо една трета (29%) от анкетираните. Отлични оценки не липсват, макар и в рамките на символичните 2%. Дялът на посочилите „задоволителна оценка“ е близо една трета (23%). Всеки пети гражданин (24%) няма преценка за качеството на съдебните процедури. 12% определят безпристрастността и обективността на Районен съд като „много добра“. Лоша оценка за безпристрастността на правораздаването дава всеки десети (10%).

Как оценявате качеството на правораздаване в Районен съд във Вашия град?
2. Бързина на съдебните процедури:

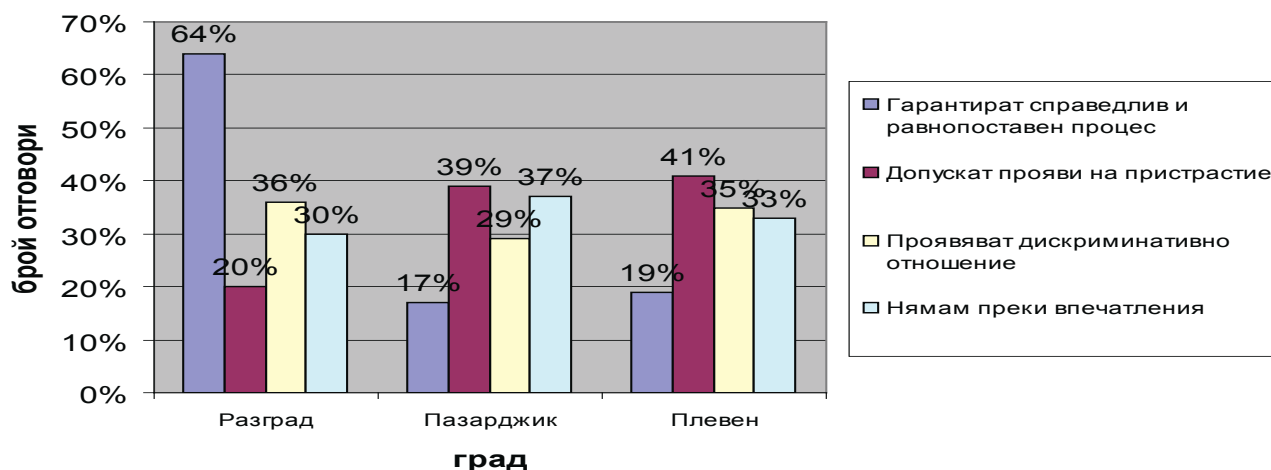

„Бързината на съдебните процедури в Районен съд“ се определя като добра и много добра в мнението на 37% от участниците в анкетата. За всеки пети (22%) от анкетираните „бързината на съдебните процедури“ е „задоволителна“. Делът на запитаните, които се затрудняват в преценката си, е същият - 24%. 15% я определят откровено като лоша. Едва 2% са дали отлична оценка.

Отговорите показват, че към момента надделява позитивната оценка за качеството на правораздаване в районния съд. Негативни нагласи формира не толкова „безпристрастността и обективността на съдебните процедури“, а отрицателните впечатления относно „бързината на съдебните процеси“.

Въпросът „Как оценявате отношението на съдиите към участниците в съдебния процес?“ предполага по-дълбоко и детайлно познаване на съдебния процес и ролята на всеки от участниците в него.

Как оценявате отношението на съдиите към участниците в съдебния процес?

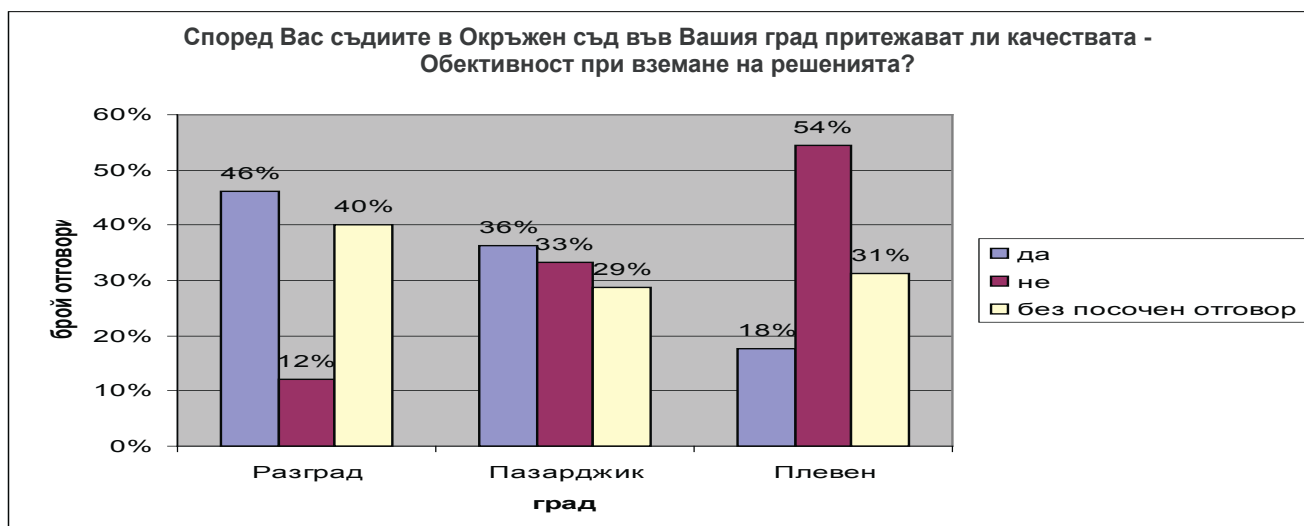
Преобладаващата част анкетираните признават, че „нямат преки впечатления“ за отношението на съдиите към участниците в съдебния процес. Около този отговор се обединяват повече от една трета (35%) от запитаните. Вероятно повечето от тях не са имали до момента повод да потърсят правосъдие и участват в съдебен процес. Една трета от участниците в анкетата са убедени, че съдиите допускат прояви на пристрастие (32%) и проявяват дискриминативно отношение към участниците в съдебния процес (15%). Едва 18% заявяват, че съдиите гарантират справедлив и равнопоставен процес.

Прави впечатление почти балансираното противоречие между две групи хора, които смятат, че съдиите гарантират справедлив и равнопоставен процес и тези, които намират, че има съдии, които проявяват дискриминация спрямо участниците в процеса.

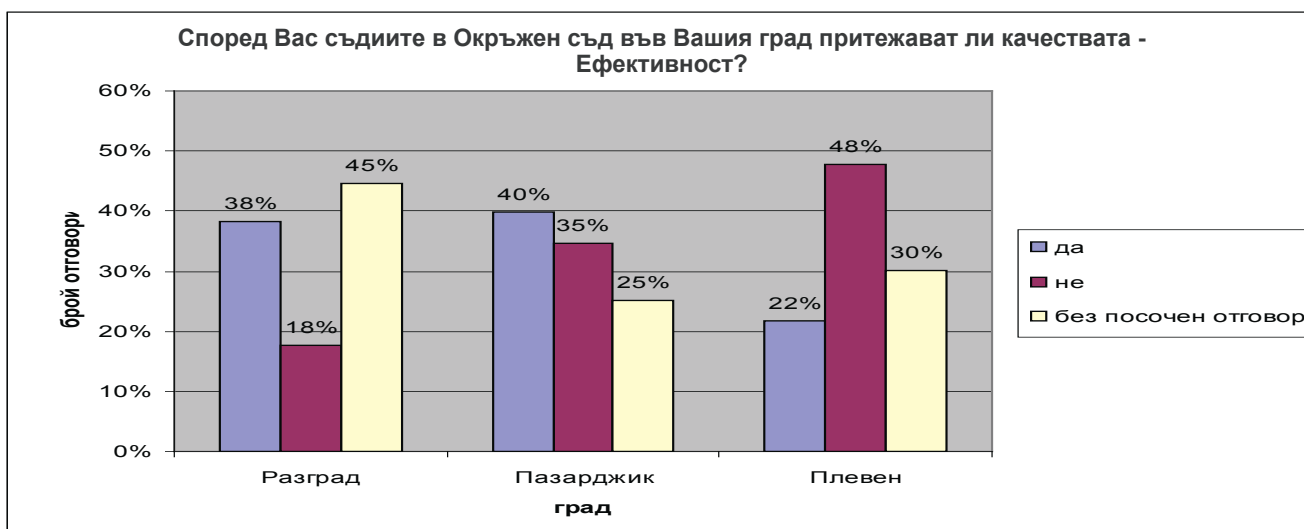
Запитани как оценяват качеството на съдебния процес, свързани с бързината, обективността и безпристрастността на съдебните дела, анкетираниите показват противоречиви нагласи. Повечето нямат определено мнение, преобладават оценките за средно ниво на организацията на съдебния процес.

Сложна е картината с оценките, които анкетираниите дават за съдиите. Голяма част от запитаните оценяват по достойнство професионалните качества на магистратите, свързани с тяхната компетентност, обективност и ефективност.

Резултатите на въпрос „Според Вас съдиите в Окръжен съд притежават ли изброените по-долу качества“ показват преобладаващо положително мнение за съдиите и усещане, че проявяват обективно отношение в процеса. Половината от анкетираниите (48%) са убедени, че за окръжните съдии най-присъщ е професионализмът. На второ място е поставен общественият престиж от 43% от анкетираниите. На трето място с 38% съгласие е посочена обективността на магистратите. Преобладава мнението, че съдиите в окръжните съдилища не са неподкупни. Това смятат 42% от анкетираниите.

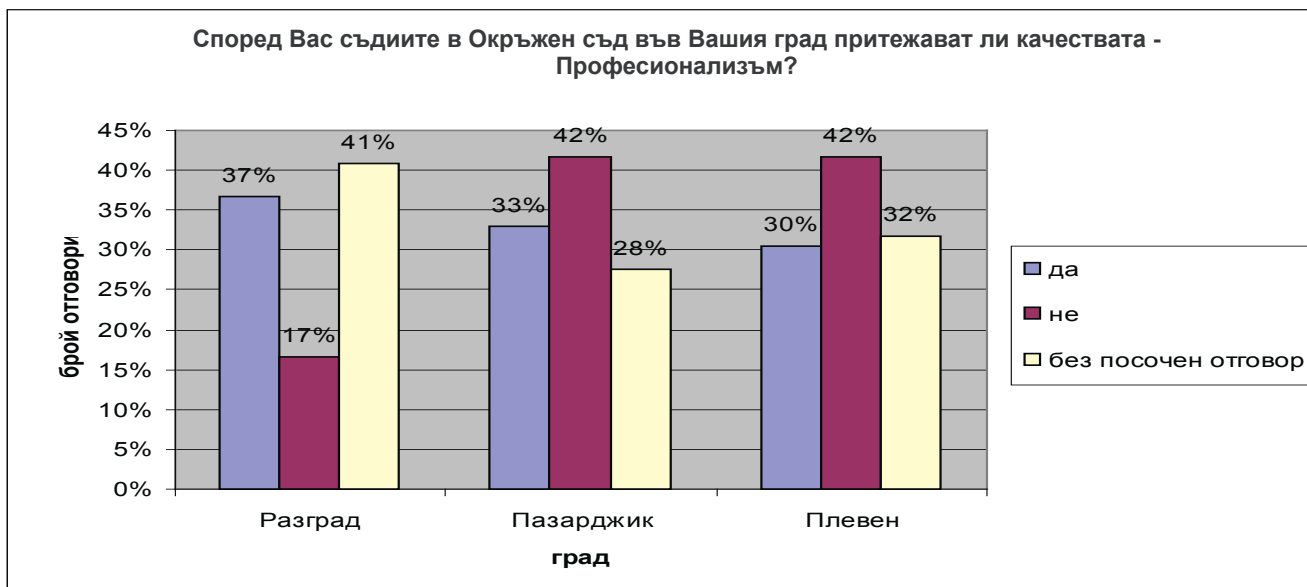

Оценката за ефективността на съдийските състави е разпределена почти поравно между одобрението и неодобрението.

По отношение ефективността на съдиите в окръжен съд, в трите града преобладаващото мнение е положително, като най-високо мнение имат жителите от Разград (38%). Почти балансирани са положителните отговори на анкетираните в Разград и Пазарджик. Отново в град Разград почти половината запитани нямат мнение за ефективност на съдиите в Окръжен съд (45%).

Обществената представа за качествата на съдиите и в двете съдилища се гради най-вече върху вярата в техния професионализъм, обществен престиж, обективност при вземане на решения и ефективност – качества, които са наложени и от предмета на тяхната работа – правораздаването. Професионализмът на съдиите в Районен и Окръжен съд е с много добра оценка, за което се говори само в превъзходна степен. Констатираме с тревога, че се наблюдава масова убеденост за съдиите в Районен и в Окръжен съд, че не са неподкупни.

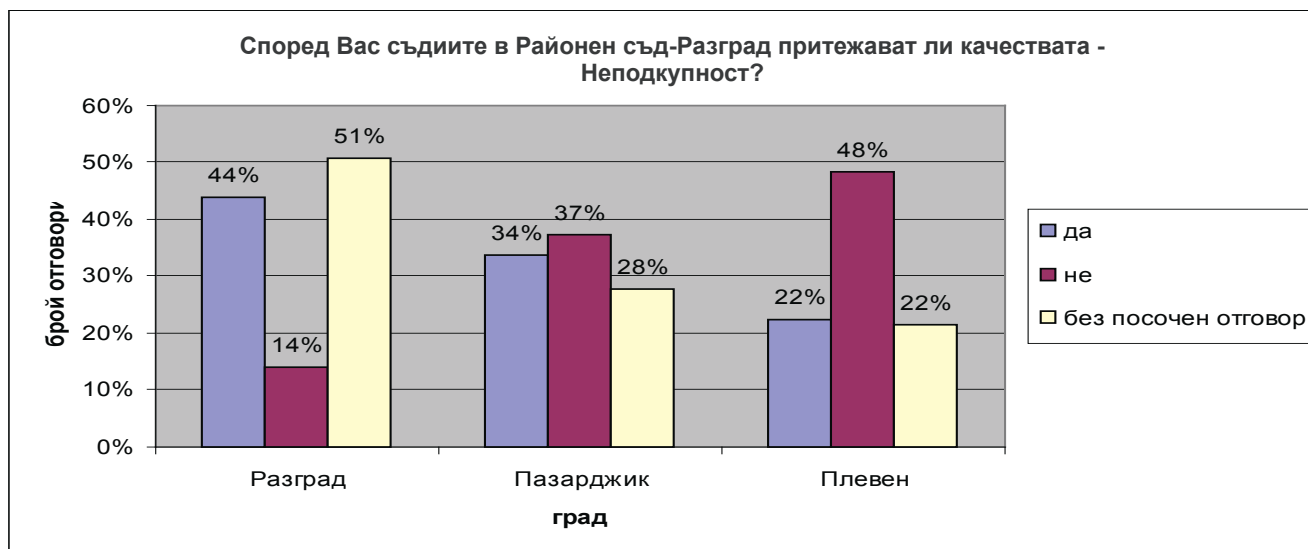

В трите града преобладава положително мнение за професионализма на съдиите в окръжен съд. Най-много утвърдителни отговори са посочени в град Разград (37%). Един и същ процент са отрицателните отговори в град Пазарджик и Плевен (42%) в сравнение с Разград (17%) за качеството професионализъм.

В същото време стряскаща е убедеността на запитаните граждани, които в огромното си болшинството твърдят, че не вярват в неподкупността на съда. Съмненията за корупция в храма на Темида са изразени категорично и в процентно отношение, когато въпросите предполагат отговор „Да“

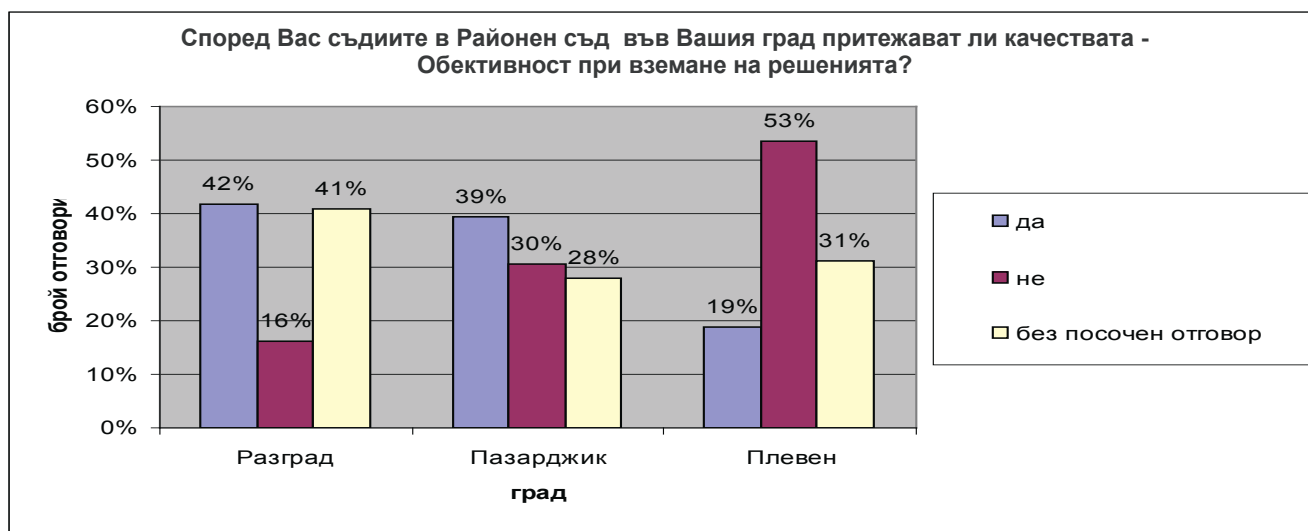
или „Не“ и в анкетните форми, предназначени за свободно изразени препоръки. Сред тях срещаме стряскащи обобщения, че съдебната ни система е „гола вода“, че е крайно време магистратите „да спрат да шофират пияни“, че „само Брюксел може да изрине Авгиевите обори на българските съдилища“.

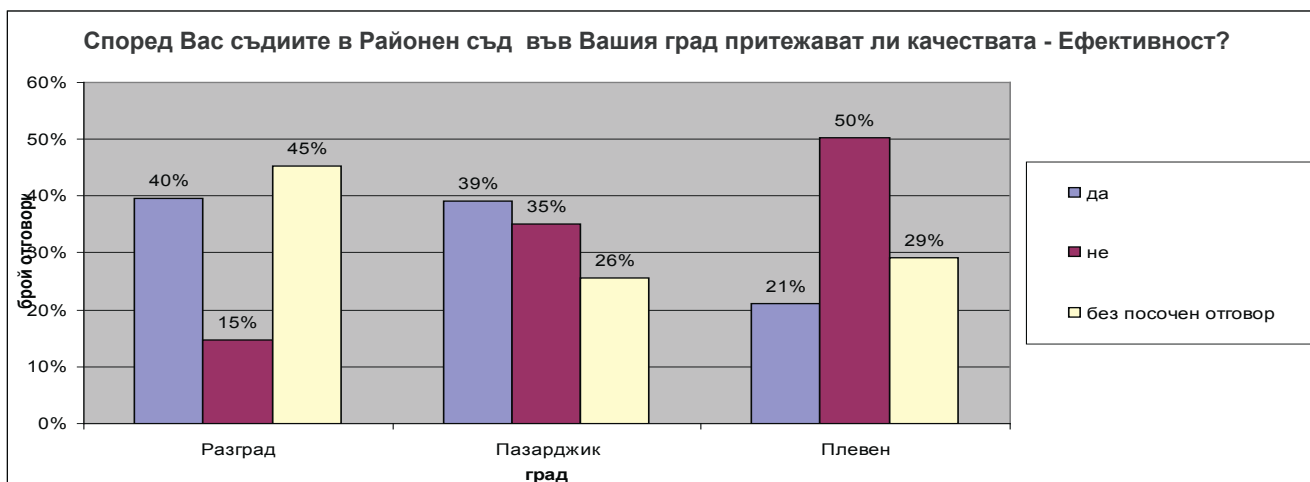
Интересна е възходящата тенденция в отговорите за трите града. Една пета (22%) вярват, че съдиите са неподкупни в Плевен. С 10% повече са в Пазарджик (34%), за да стигнем до 44% в Разград. Отрицателните отговори са в обратна прогресия, като най-високи стойности са посочени в Плевен (48%), следва Пазарджик с 37% и накрая е Разград с 14%.

На седми въпрос „Според Вас съдиите в Районен съд Х притежават ли качествата, изброени по-долу?“ мнението на анкетираните е:

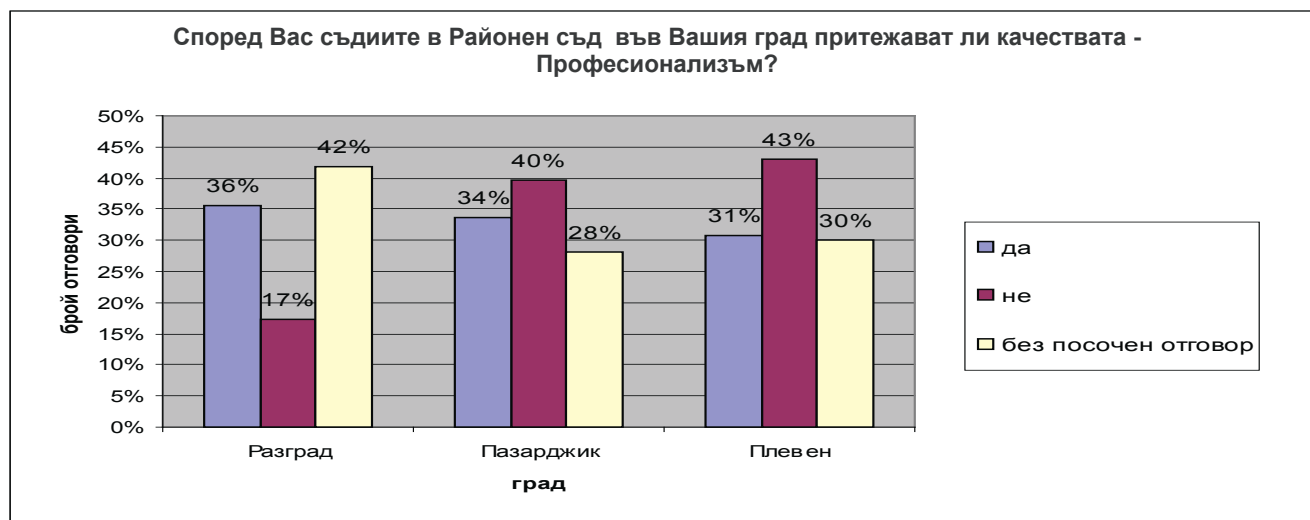
Повече от една трета от запитаните в Пазарджик (39%) смятат, че съдиите са обективни при вземане на решенията. Малко повече са в Разград (42%), докато в Плевен 53% са посочили точно обратното. В град Разград равен брой анкетирани са дали положително мнение и нямат конкретен отговор (около 40%).

В трите града преобладава положително мнение за ефективност на съдиите в Районен съд, с тази разлика, че в град Плевен е с 10 пункта по-надолу. В град Пазарджик има почти балансирано съотношение между отрицателните и положителните отговори (съответно 39% и 35%). Съдиите не проявяват ефективност в своята работа, смятат половината запитани в гр. Плевен (50%).

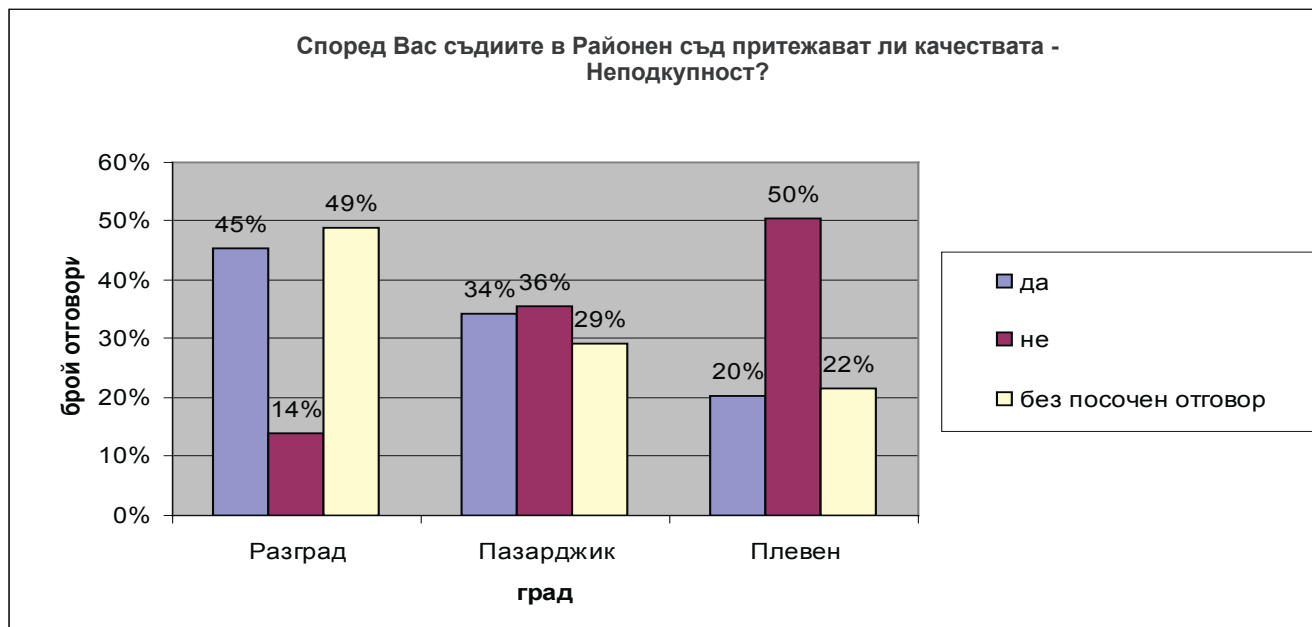
В градовете Разград и Пазарджик са единодушни в мнението си за високия професионализъм на съдиите (40%) /, а в Плевен оценката е с 5% по-надолу. Положителните отговори са почти балансиранни, но са преобладаващи от отрицателните.

Показателен е големият брой анкетирани жители от град Разград, които са на мнение, че съдиите притежават обществен престиж (41%). В град Пазарджик има почти равен брой жители, които са на същото мнение (40%). В град Плевен положителните отговори намаляват наполовина (20%) и преобладават отрицателните (55%).

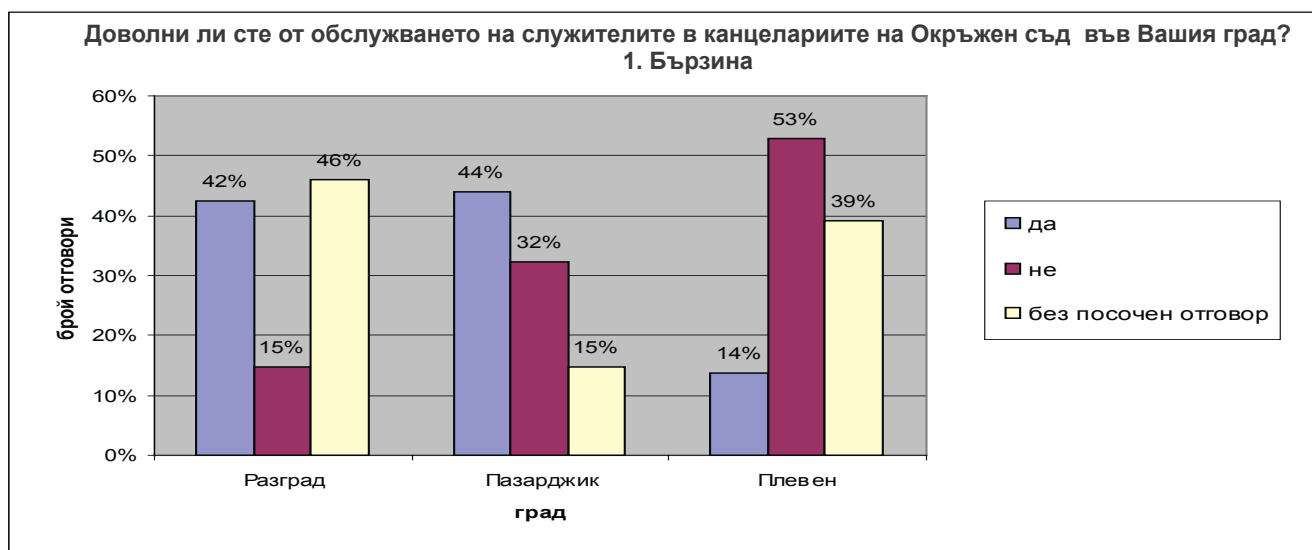

Жителите на трите града дават почти същите отговори за качеството на неподкупност, както на съдиите в Окръжен съд. В град Разград жителите в този случай предпочетоха да не посочват конкретно мнение (45%), докато в Плевен има голяма активност и преобладаващо е отрицателното отношение за неподкупността на съдиите в Районен съд (50%). Следват ги 36%, посочили отговор „Не“ в град Пазарджик. Те смятат, че съдиите в Районен съд се поддават на подкуп. Тук забелязваме един баланс между положителните отговори и анкетираните без конкретно мнение.

При двете аналогични запитвания за качествата на съдиите в изследваните институции в трите наблюдавани града срещаме сходни обществени нагласи. Анкетираните оценяват демонстрираните от съдиите обективност, ефективност и професионализъм, като мненията са балансирани и разделени почти поравно. По-диференцирани са мненията за обществения престиж на магистратите, където преобладават положителните оценки.

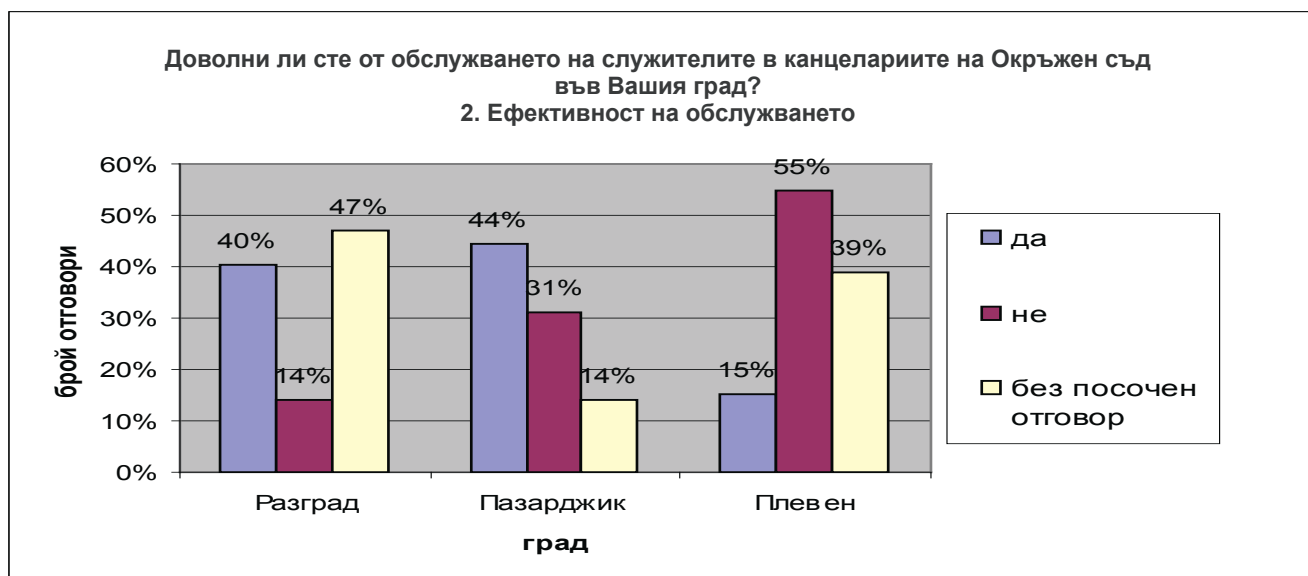
Особено тревожна е тенденцията при последния въпрос, свързан с неподкупността на съдиите. В двете запитвания за безкористността на магистратите и в окръжните, и в районните съдилища преобладават мненията, че жреците на Темида са склонни към корупция. Най-предпазливи в оценките си са гражданите на Разград, които в мнозинството си 48% и 56% остават въпроса без отговор, но не са готови да кажат категорично „Не“. В Плевен 62% от запитаните твърдят, че в съдилищата в града работят подкупни съдии, а в Пазарджик този процент е съответно 48% и 43%.

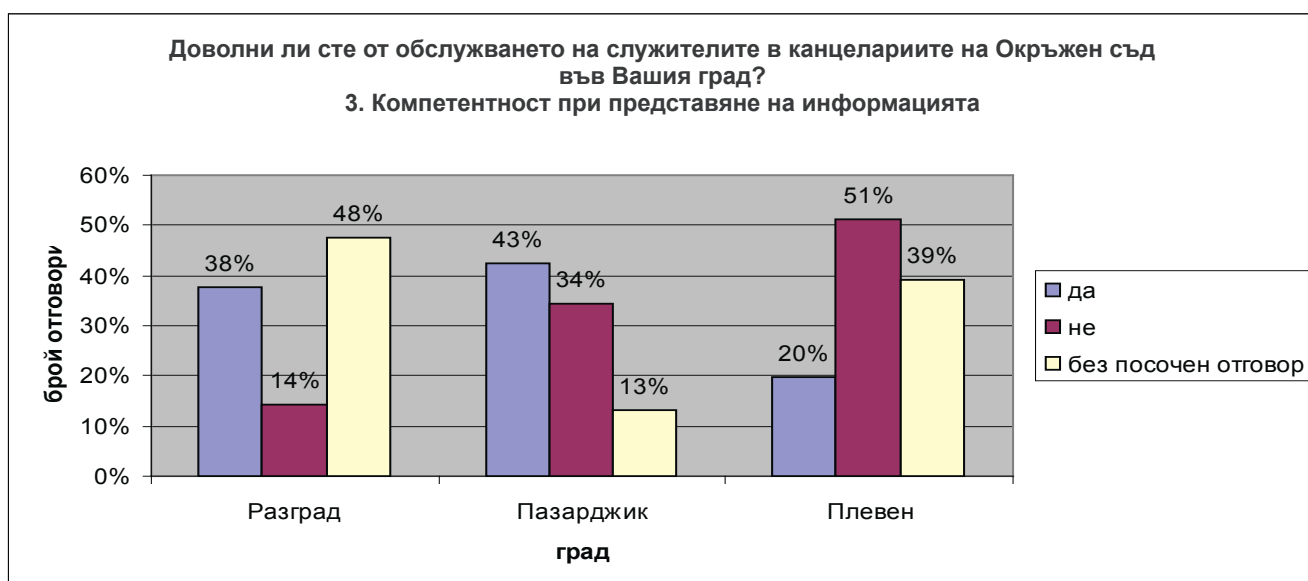
Критични са и оценките за организацията на работата в съдебните канцеларии. Гражданите изискват не просто бързина и компетентност от служителите в тях, но често отбелязват, че са жертва на грубо и пренебрежително отношение. Това показва от една страна недоволство от услугите на съдебната власт и претенции за по-високи стандарти от страна на потребителите на тези публични услуги.

На осми въпрос „Доволни ли сте от обслужването на служителите в канцелариите на Окръжния съд?“ отговорите са:

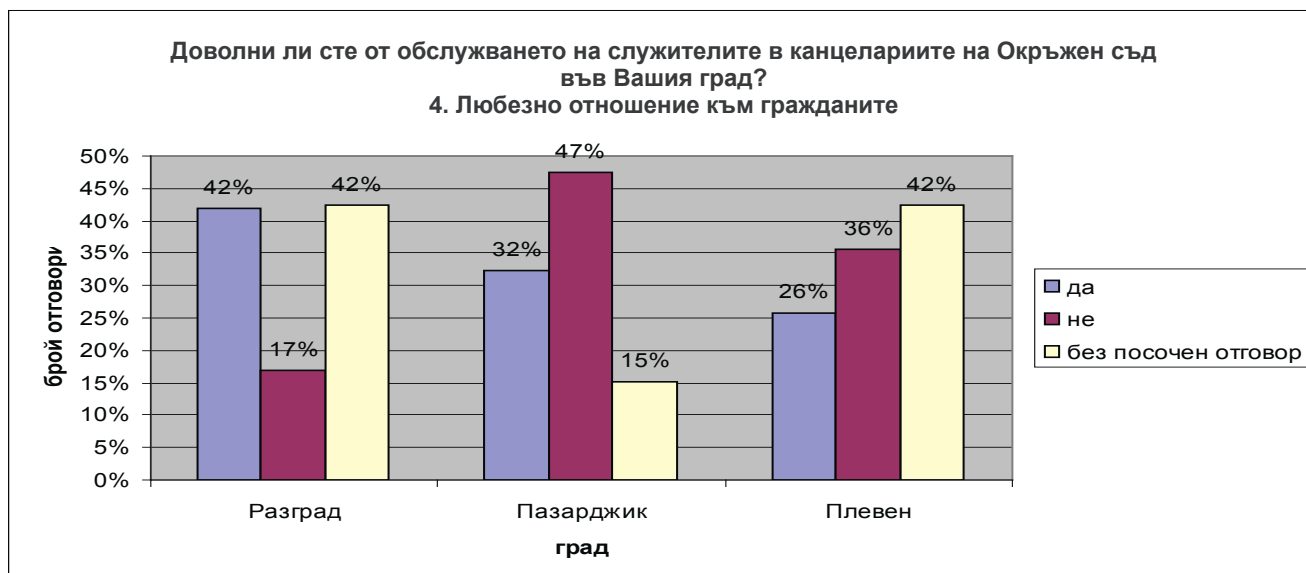
В градовете Разград и Пазарджик, жителите са почти на едно мнение за бързината и ефективността на обслужване в канцелариите на Окръжния съд (около 56%). В град Плевен категорично се противопоставят на благоприятните отзиви за колегите в другите два града. Тяхното становище „Не“ по отношение на бързина, ефективност, компетентност на служителите в канцелариите на Окръжен съд е над 50%. Докато в Разград и Пазарджик превес имат положителните мнения, то в Плевен повече от половината (53%) са посочили отрицателни отговори.

С най-много положителни отговори за компетентността на служителите от деловодствата в Окръжен съд са отговорили жителите на град Пазарджик (43%), а най-малък е процентът на недоволните в град Разград (14%).

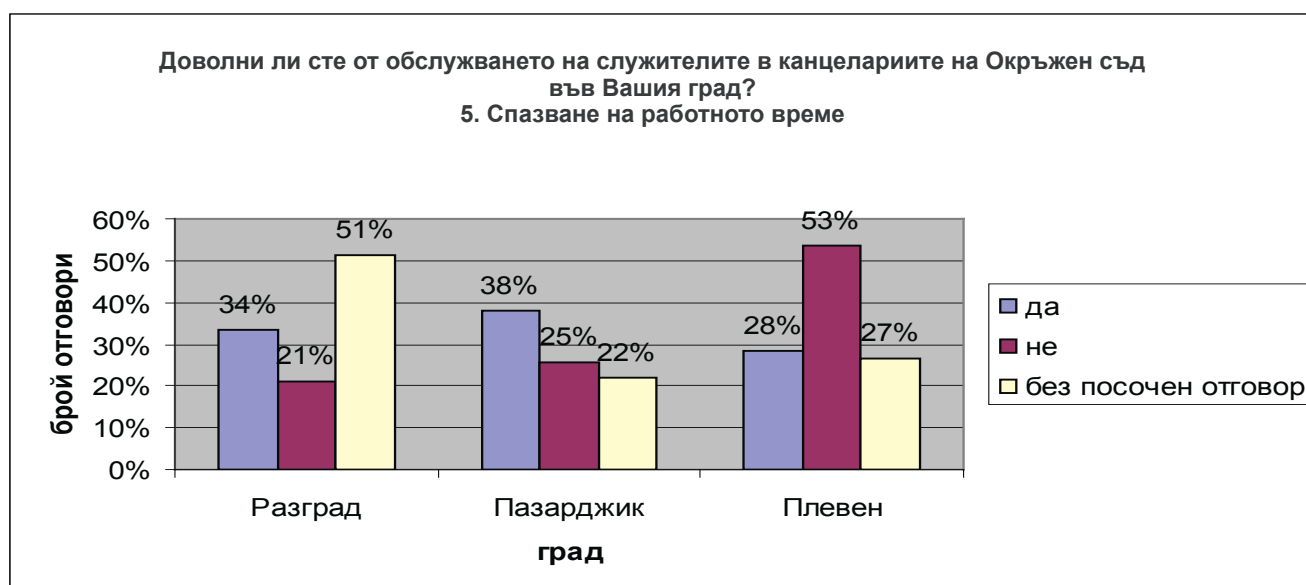

Единствено в град Разград анкетираните граждани (42%) са доволни от любезно отношение на служителите. В останалите два града анкетираните жители са по-скоро недоволни от „любезното“ отношение на служителите в канцелариите на Окръжен съд. Следват ги тези от град Пазарджик (32%). Жителите от град Плевен имат разлика от 10% в положителните си мнения и недоволството си (между 25-35%). В Разград и Плевен показателите са разнородни поради немалкия брой анкетиранни, които нямат конкретно мнение по този въпрос (42% за двата града).

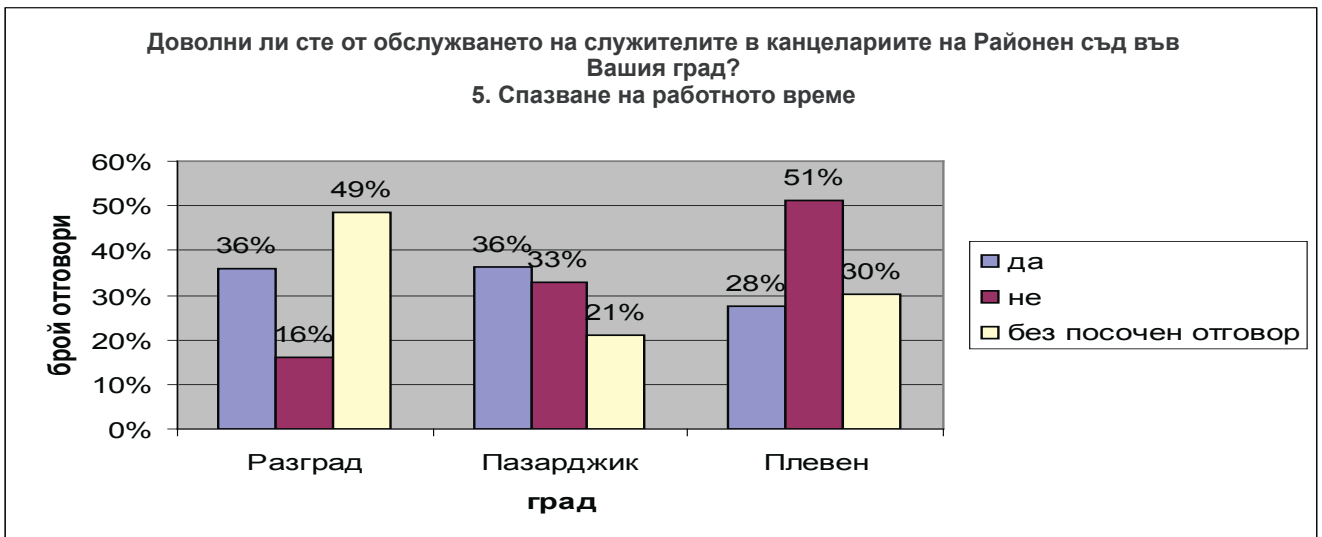

В Разград (34%) и Пазарджик (38%) голяма част от гражданите са категорични, че се спазва работното време в канцелариите на Окръжен съд, докато в Плевен те са по-ниски (28%). Най-много отрицателни отговори са посочили повече от половината анкетиранни в град Плевен (53%). На последно място е Разград с една пета (21%) отрицателни отговори, но същевременно половината запитани (51%) нямат мнение за това дали се спазва работното време в канцелариите на Окръжен съд.

Относно същите въпроси и за обслужването на служителите в канцеларията на Районен съд,

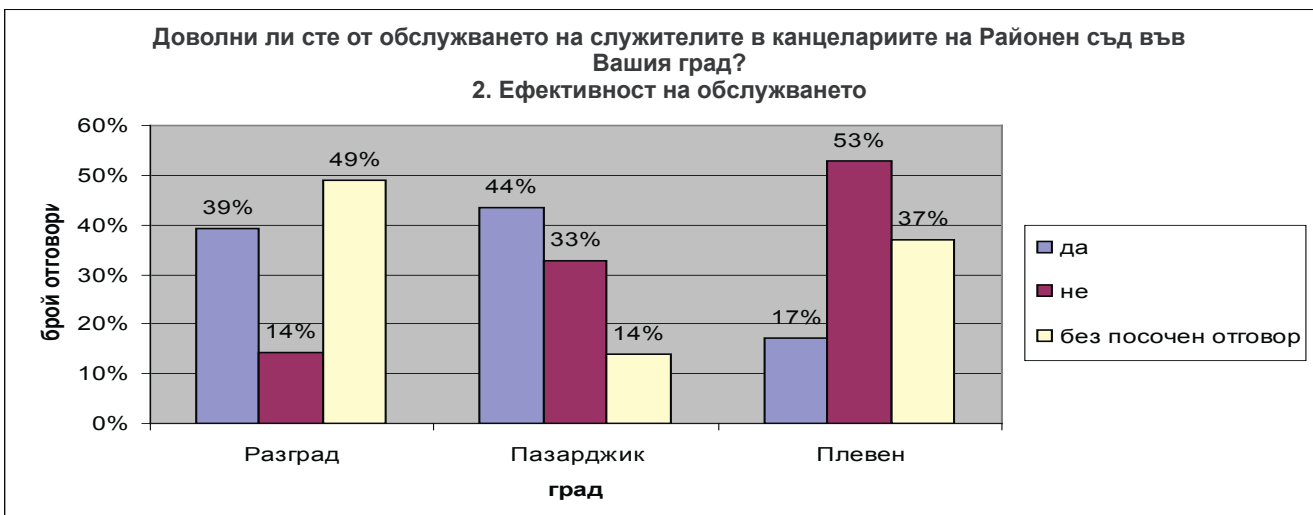
оценките се определят както следва: На първо място, както и при оценките за обслужването в Окръжен съд, 62% от анкетираните заявяват, че „служителите в канцелариите на Районен съд спазват точно работното време“.

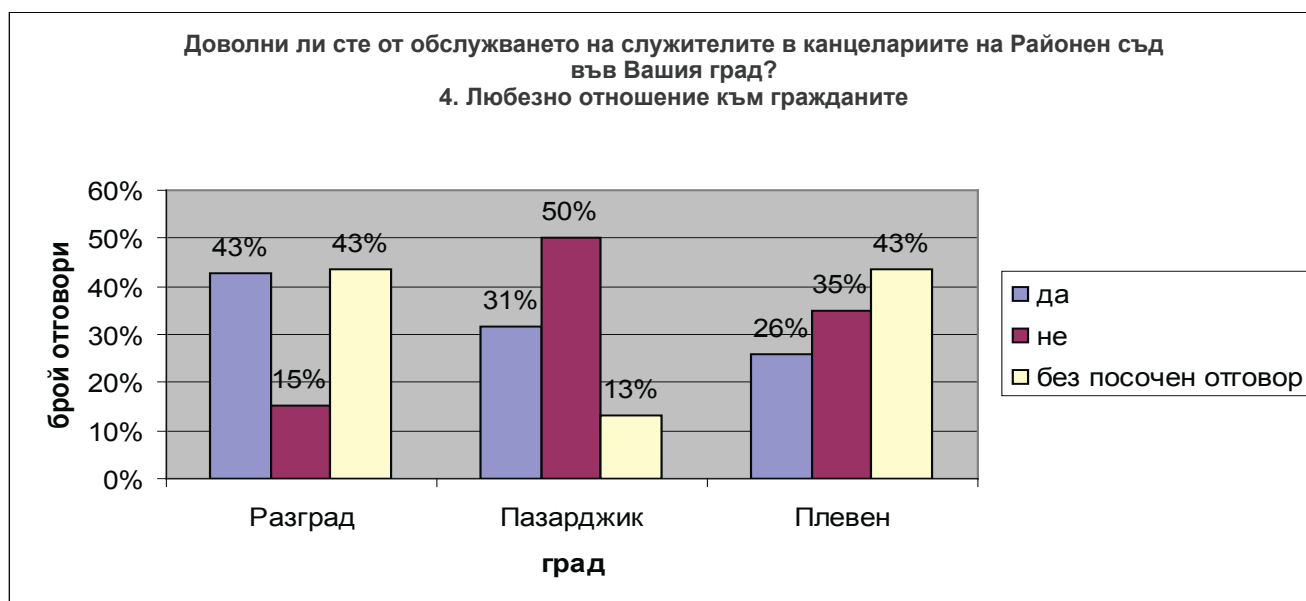
На второ място 49% от участниците в анкетата посочват „компетентността при предоставяне на информация“. В Разград и Пазарджик има почти балансиращо съотношение в положителните отговори за компетентността на служителите от Районния съд. В Пазарджик имат превес положителните мнения, докато за Плевен преобладават отрицателните.

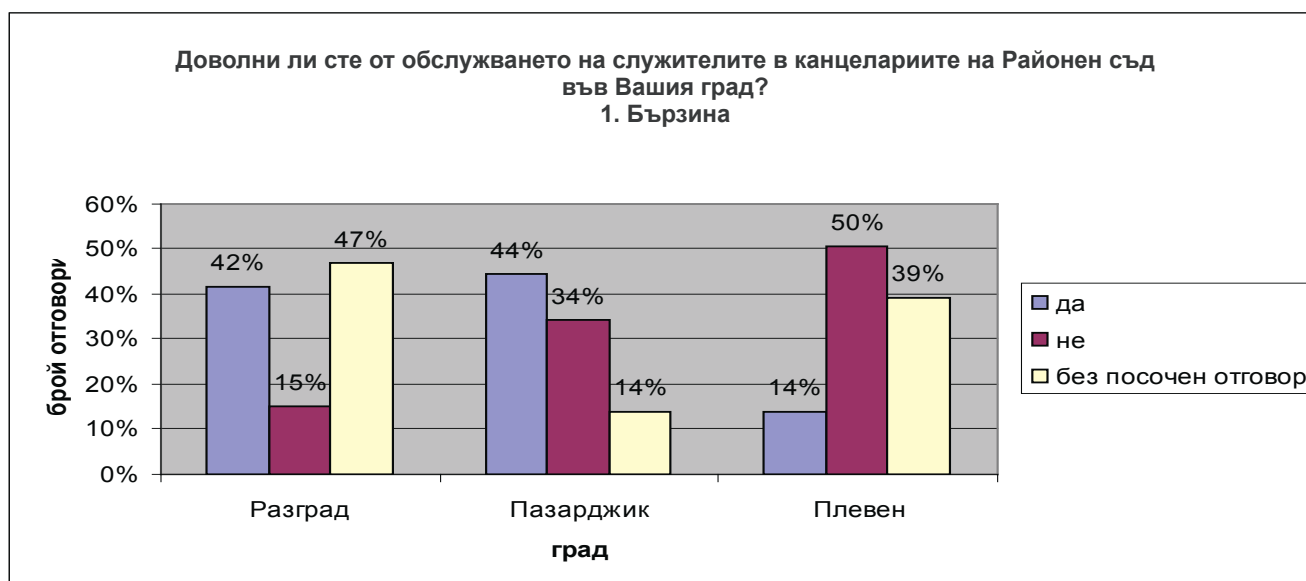
На трето място, според преценката на 45% от анкетираните, е поставена ефективността на обслужването.

Същият е и делът на оценените любезното отношение към гражданите. То е впечатлило 45% от участниците в анкетата които вярват, че служителите в канцеларията са достатъчно любезни с гражданите, но 31% заявяват категорично, че това не е така.

С най-ниска оценка за нивото на обслужване на служителите в канцелариите на Районен съд е бързината на обслужване (40%).

Преценките по въпроса, засягащи нивото на обслужване от служителите в канцелариите на Районен и Окръжен съд, бележат основни предимства и ясно изразяват респекта на широката общественост и уважението ѝ към институцията.

Анкетираните граждани и в трите града смятат, че се спазва работното време в канцелариите на районните съдилища.

Посочените по-горе мнения на въпроса показват, че към момента надделява позитивната оценка за качеството на правораздаване в Районен съд. Гражданите са почти доволни от качеството на правораздаване в Районен съд. Негативна оценка се формира не толкова от отговорите на въпроса за „безпристрастността и обективността на съдебните процедури“ в Районен съд, а е резултат от отрицателните впечатления относно „бързината на съдебните процедури“.

Прозрачността на функциониране и отчетност на съда би могла да се подобри, смятат голяма част от анкетиранияте. Немалък процент (24%) са на мнение, че механизмите на функциониране и отчетност на съда не са прозрачни за гражданите.

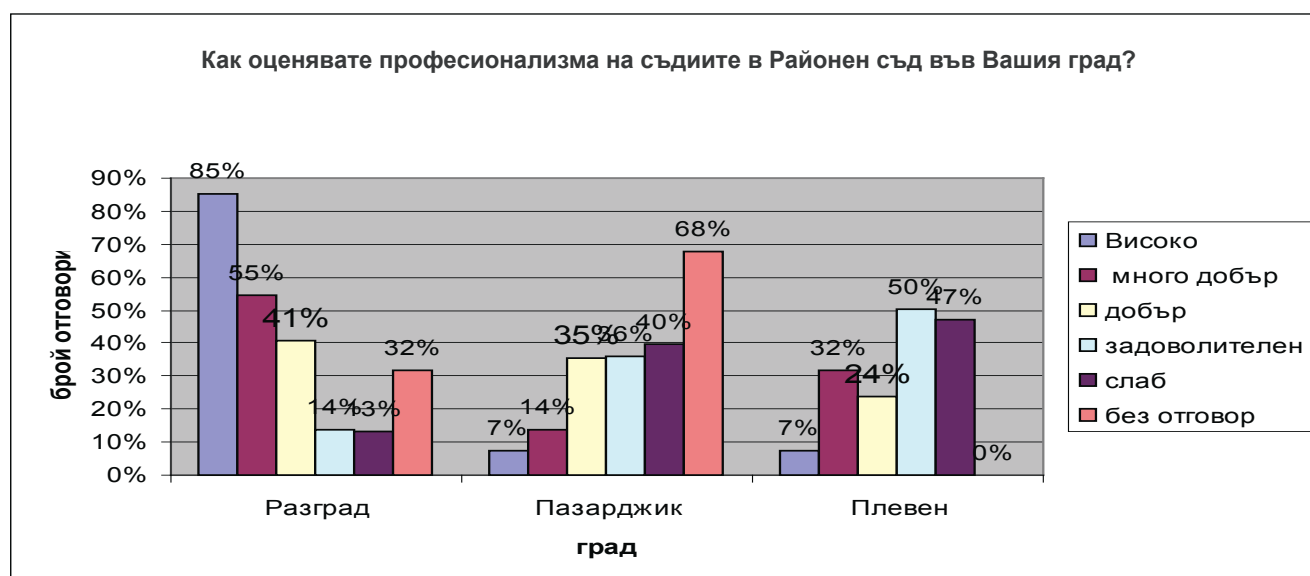
На въпроса „Смятате ли, че механизмите на функциониране и отчетност в съда във Вашия град са прозрачни за гражданите?“ са получени следните отговори:

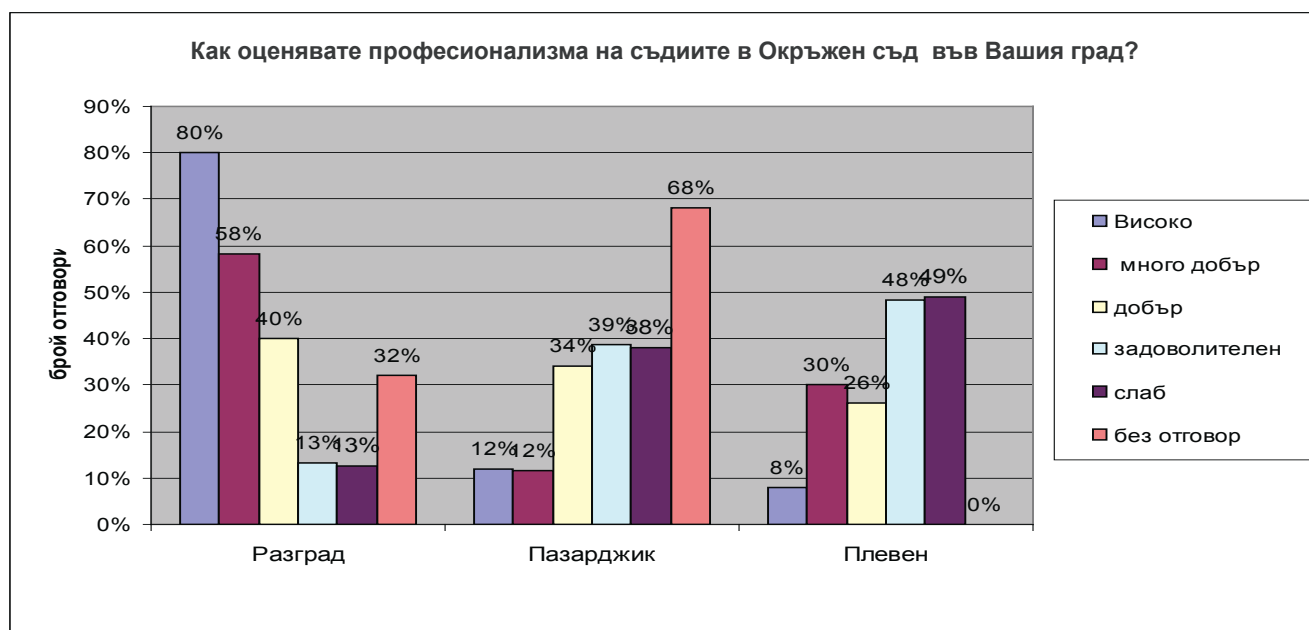
Анализът сочи, че преобладаващата част от запитаните не са доволни от механизмите, по които съдът функционира и се отчита пред обществото и очакват те да се подобрят.

Преобладават позитивните оценки за безпристрастност, обективност и бързината на правораздаването в Окръжен и Районен съд, което е знак за повишаване доверието към качеството на правораздаване. Повишаващото се доверие е по-скоро резултат от повечето получавана информация за работата на съда и от влиянието на информационните канали върху хората.

Помолени да дадат оценка на професионализма на съдиите в районните съдилища, повечето анкетирани са на мнение, че магистратите са добри професионалисти. Сравнително нисък е дялът на хората (9%), които са категорично недоволни от работата на съдиите. Всеки четвърти от запитаните обаче е отказал да се ангажира с конкретно мнение.

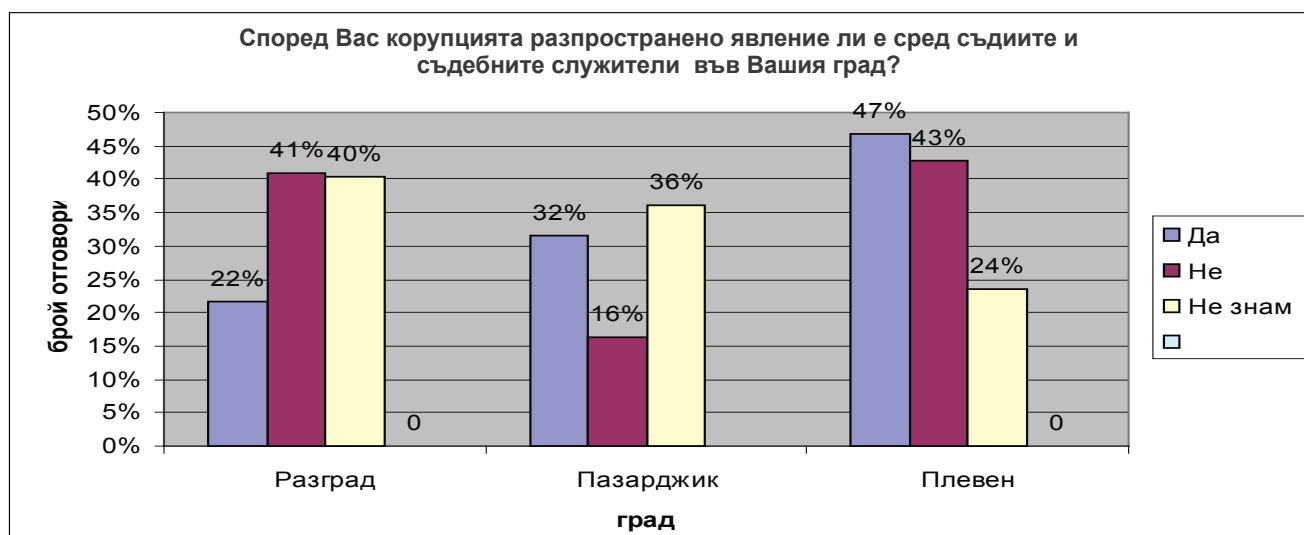

На въпроса “Как оценявате професионализма на съдиите в Окръжния съд във Вашия град?” са дадени следните отговори:

Оценките за професионализма на магистратите в окръжните съдилища следва тенденцията, характеризираща мненията и за колегите им в районните магистратури. Преобладава оценката „Добър“. Отклонение наблюдаваме сред анкетираните в Плевен, където оценките „Задоволителен“ и „Слаб“ достигат общ превес от 53% над останалите отговори. **Една трета от гражданите (33%) смятат, че корупцията е разпространено явление сред съдиите и съдебните служители.**

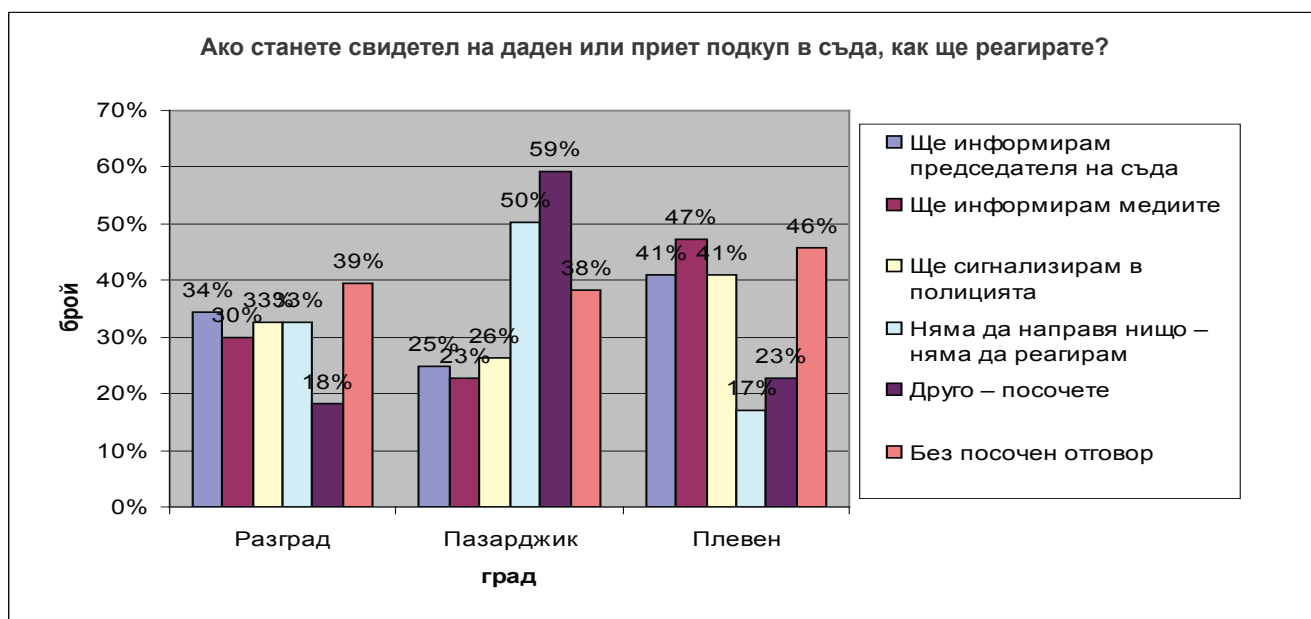
Посочените отговорите разкриват колебанията на обществеността между категорично доверие към съдебната институция и неговата липса. По-високият процент положителни отговори показва, че се проявява тенденция към увеличаване на доверието към съдебната система. Прави впечатление по-ниският процент на отговорите „Не знам“ и „Не мога да преценя“, които заемат по-малка позиция в проучването.

Отговорите на този въпрос показват най-тревожната тенденция в проучването. Анализът сочи, че всеки трети от анкетираните е категорично убеден, че в съда има корупция. Близко две трети от запитаните не се ангажират с конкретно мнение, но отговорът „Не знам“ показва, че не изключват подкупността като практика в съдилищата в своя град. Едва 8% от участниците в допитването имат поло-

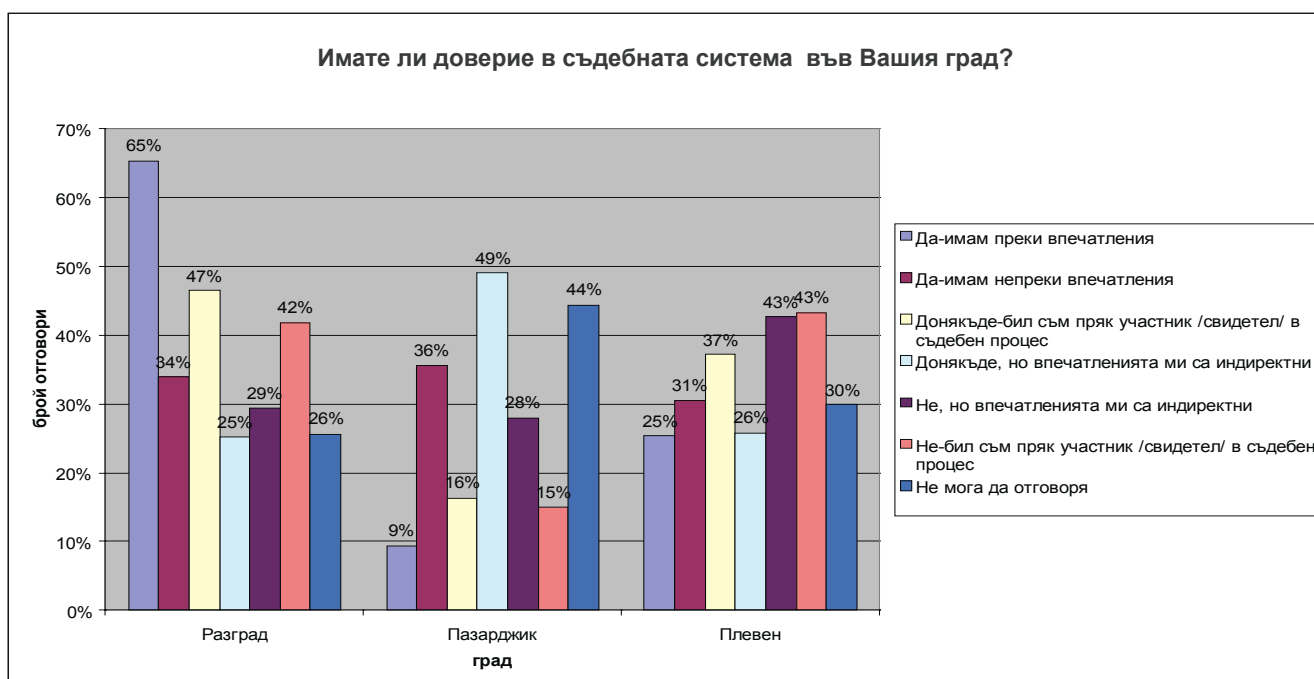
жителна нагласа за това, че не парите, а върховенството на закона са решаващи в съдебната практика там, където те живеят.

На въпроса „Ако станете свидетел на даден или приет подкуп в съда, как бихте реагирали? отговорите са:

Отговорите на този въпрос сочат, че голяма част от гражданите са готови да реагират, когато станат свидетели на корупция. Всеки трети заявява, че в такъв случай ще алармира полицията, почти толкова голяма е групата, която ще даде гласност на проблема чрез медии. За жалост не са много хората (около 30%), които са готови да съобщят за нелицеприятните факти на председателите на съдилищата. Явно доверието на обществото в собствените сили на съда да се променя в момента е силно подкопано. Един от запитаните в Плевен откровенно е признал, че не би направил нищо, за да изобличи корупцията, „Поради предпазливост за собствения ми живот.“

На петнадесети въпрос „Имате ли доверие в съдебната система във Вашия град?“ отговорите са:

Отговорите на този въпрос са разнопосочни. Преобладават хората с неопределено мнение, избрали отговора „донякъде“. Така е отговорил всеки четвърти, който никога не е участвал лично в съдебен процес (24%), както и за призоваването в съдебна зала – 13%. Всеки четвърти (24%) е декларирал, че не вярва в правосъдието у нас, независимо дали е ползвал или не неговите услуги.

Сравнително ниско е нивото на запитаните, които вярват в съдебните институции. Най-много положителни отговори (22%) са получени в Разград, докато в останалите два града този дял е под 10%.

Анкетираните са изключително активни и конкретни в препоръките си към работата на Районен и на Окръжен съд. Предложенията на гражданите са предимно за по-бързо приключване на делата. Безпристрастност, безкомпромисност, неподкупност и съзнателност при прилагане на законите като принцип на работа за всички служители на всички нива в системата.

Гражданите смятат, че е много важно да има повече прозрачност и по-голяма публичност в медиите за работата на съда. Да има периодичен отчет на съдиите за движението и крайния резултат от делата, които се провеждат, за тяхната продължителност и развитие в публичното пространство. Съдебната система да е открита, да има повече пресконференции, брифинги, за да бъдат гражданите запознати със своите права и правомощия“, „Да има независим граждански мониторинг върху работата на магистратите.“ Съдът да поддържа интернет страницата си, на която да има актуална информация, защото хората не знаят почти нищо.

Гражданите включват и препоръки за повишаване квалификацията на съдебните служители. Да се провеждат периодично обучения. Да се обучават в нови и популярни методи на работа по изискванията и стандартите на Европейския съюз. Помолени за „Вашите препоръки за подобряване дейността на Окръжния съд във Вашия град“ анкетираните са доста конкретни:

„Да се подобри подборът при назначенията, както и контролът на вече назначените“

Разград:

1. Съдиите да са по-обективни и безпристрастни.
2. Прозрачността да се подобри. Да се предоставя повече информация на гражданите.
3. 93% от запитаните обаче са отказали да се ангажират с определено мнение. Една част от тях обясняват отказа си от препоръка, защото нямат преки впечатления от работата на магистратурата, други не знаят какво да препоръчат или не намират смисъл да го изразяват.

Пазарджик:

1. Нямам препоръки, защото ще им липсва обективност. Зад това мнение обаче стоят и нюанси от типа на „Кой ще вземе предвид моето мнение?“, „Виновни за лошия имидж на системата са не само съдиите, а всички ние, в България.“ „Да се спре шуробаджанащината при подбора и назначаването на магистратите“.
2. Да работят по-бързо, а не мудно, както сега. Бързина при решаване на делата, ефективност. Обективност, безпристрастност, професионализъм - препоръчват гражданите на съдиите. Да не протакат умишлено делата. Да не превръщат съда в Авгиеви обори, затлачени с процеси, които чакат от дълго време. Да разпределят делата на случаен принцип. Европа ни гледа под лупа. Да не вкарват в затвора само роми, които крадат, за да си хранят децата, а и едри риби. Законът да е равен за всички. Съдебната система да се реформира по европейските стандарти.
3. Съдът да поддържа актуална интернет страница. Гражданите се оплакват, че им липсва информация, както за работата на съдебната институция и за функциите на канцелариите, сведения за хода на различните дела.

4. Да няма вземане на пари при решаване на делата. Много са препоръките, свързани с прозрачността на магистратурата и желание да се премахне корупцията в системата. „Да няма прикриване на информация за наши и ваши хора“, „Случаят Стависки е показателен за нивото на съдебната ни система“, „Гола вода е нашето правосъдие, каквато е и държавата ни“, „Да не се прикриват хората от властта, когато са извършили престъпление“, са записали анкетърите в частта за свободно изразени мнения.
5. Да се обучават съдиите да работят по методите на Европейския съюз. Гражданите препоръчват магистратите да поддържат квалификация, съпоставима с тази на колегите им в Евросъюза, да въведат високи етични стандарти в работата си.

35 % или всеки трети от запитаните в града не е дал конкретно мнение по зададения въпрос.

Плевен

1. „Нямам препоръки, защото няма кой да ме чуе“. Не съм компетентен, не съм ползвал услугите на съда, не съм специалист. Така накратко обясняват отказа си от конкретна препоръка тези от запитаните, които не са дали определена формулировка, за това как трябва да се подобри работата на магистратурата в града.
2. Повече професионализъм изискват голяма част от запитаните. Под това обобщение намираме и на пръв поглед странни препоръки, които обаче явно отразяват практиката в ежедневието на някои магистрати и публичните оценки за тяхното поведение. „Да шофираш трезви“. „Да не гуляят с мутрите“, „Да решават делата бързо и справедливо“, „Тотална промяна“, „Делата да не се гледат формално.“
3. Доверие и любезност спрямо гражданите.
4. Без корупция и с повече прозрачност. „Да не обслужват само тези с големите доходи“, „Да се уволнят корумпираните съдии“, „Да се въведе периодичен отчет за движението на делата и техният резултат и съдиите да носят отговорност“.

58 % от анкетираните не са дали никакъв отговор.

На седемнадесети въпрос „Вашите препоръки за подобряване дейността на Районния съд във Вашия град“ мненията групираме така:

Разград

Препоръките към Районния съд в Разград повтарят казаното и за Окръжния съд. 7% от анкетираните очакват съдиите да са по-обективни и безпристрастни, настояват за повече прозрачност в работата на магистратурата, надяват се, че съдът ще разшири информационната си дейност. 93% от запитаните обаче отказват да се ангажират с препоръки.

Пазарджик

1. „Не знам нищо за работата на съда и не мога да взема отношение“, „Нямам препоръки, „Просто трябва да сме по-честни“- така звучат обобщено отговорите на тези, които отказват да дадат конкретни становища по запитването.
2. „Да бъдат независими“ „Пълна обективност, по-добра осведоменост и компетентност“, „Повече уважение към гражданите и тяхната защита чрез законите.“, „Да не разделят хората на богати, бедни, черни и т.н.“, „Да упражняват закона в цялата му строгост“, „Да не протакат делата с години, това съсипва хората“, „Да съдят при доказана вина по бързата процедура, а не да се мотат с години“, „Да не допускат прояви на пристрастие“, „Да вършат работата си съвестно и без пристрастие“, „Да има справедливост“, „Често има дискриминация срещу ромите, никой не ни зачита за нищо“, „Да има еднакво отношение към всички“. „Работното време на служителите да не съвпада с работното време на

клиентите“, „По-любезно обслужване, защото често се натъквам на кисели физиономии в съда?“, „Да спазват работното време, защото се мотаят в барчето и по коридорите“, „Много груби служители, нелюбезни, агресивни“, „Всички са връзкари и затова са нахака-ни“, „По-голяма обективност при провеждане подбора на персонала“, „Реформи по европейски стандарти“.

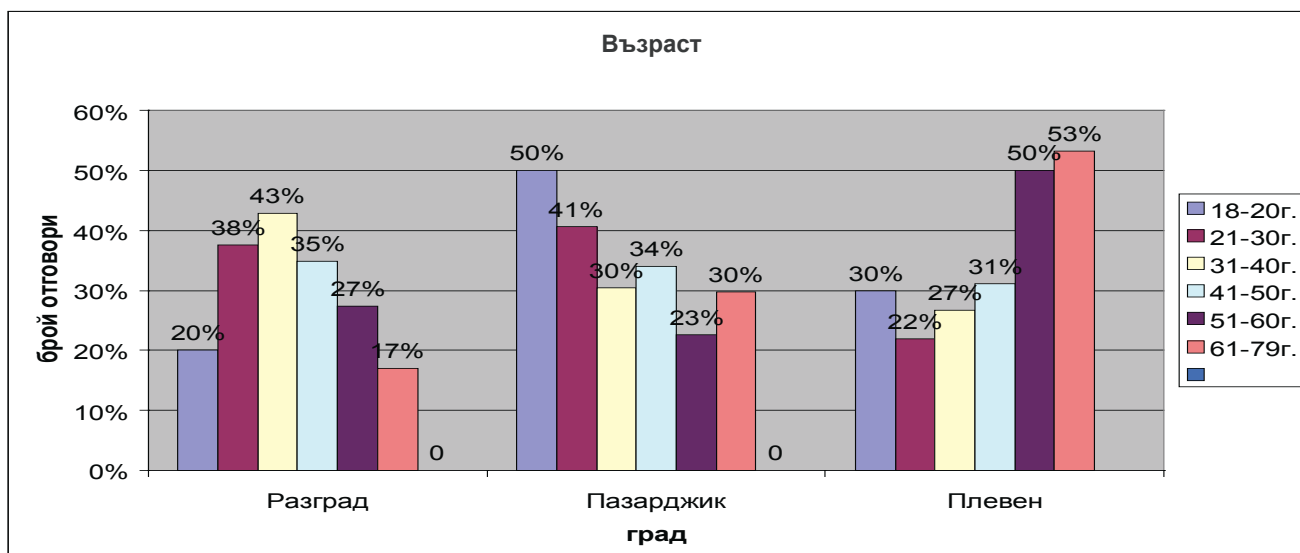
3. Съд, който работи по-добре и по-прозрачно, ще спечели доверието на обществеността. „Да има повече информация в медиите за дейността на съда. Хората трябва да научават и знаят правата си“, „Повече обратна връзка за реформите в съдебната система“, „Да има информационен център и всеки да знае къде да търси информация“, „Прозрачност и реализъм, а не лъжесвидетели от улицата“, „Да има „дни на отворените врати“ в съда“, „Да дават отчет всеки месец за дейността си и проблемите, с които се сблъскват“, „Повече информация да има, ние нищо не знаем. Само че ни критикуват от Евросъюза“, „Повече прозрачност в работата на съда, защото хората нищо не знаят и виждат в медиите само негативите“, „Открита съдебна система, повече пресконференции, брифинги, за да бъдат гражданите запознати със своите права и правомощия“, „Да има независим граждански мониторинг върху работата на магистратите“. „Всеки служител да има табелка с длъжността и името си. Да има в съда указателни табели и информация относно дейността, да не се лутат гражданите“.
4. „Да повишават квалификацията си“, „Да се обучават“. „Да се подобри подборът при назначенията“, „По-голяма честност при провеждане на конкурси“, „Да бъдат обучени служителите по европейски стандарти за работа“.
5. Да ги сменят, ако ги хванат с подкуп. „Да няма прикриване на информация за „ваши“ и „наши“, „Не на корупцията и бавното придвижване на делата“, „Гола вода е нашето правосъдие, като цялата държава. Корумпирани магистрати“, „Съдът се модернизира и променя в положителна посока. Трябва да му дадем време и той ще стане ефективен“, „Да се намалят таксите за издаване на най-елементарни документи“.

Плевен

1. „Все едно, няма да бъдем чути“ - зад това мнение застават значителна част от анкетираните граждани на Плевен.
2. „Компетентност, професионализъм, ефективност“. Така звучат обобщено голяма част от препоръките на запитаните. Освен това, гражданите изискват бързина, безкомпромисност. „Да си гледат работата така, както се грижат за личните си интереси“. „Да са съвестни, за да не се налага на хората да търсят правосъдие в Страсбург“.
3. „Прозрачност“ са препоръчали на съда голяма група анкетирани в Плевен.

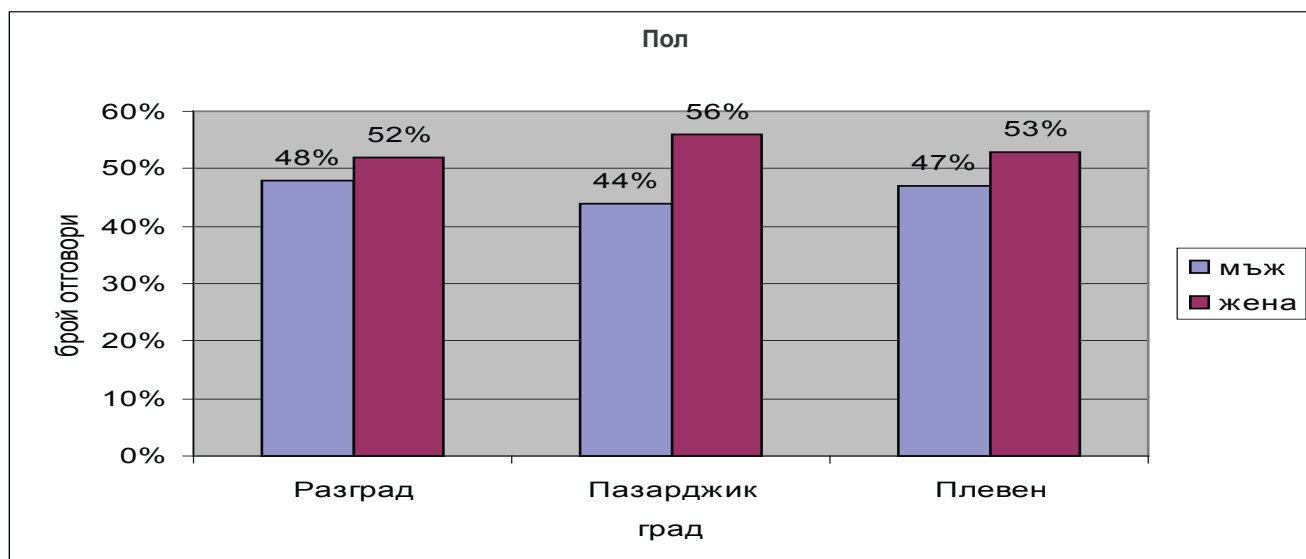
„Без корупция“ изискват значителен дял от запитаните. „Да се ограничи корупцията и пристрастието към хората с много пари и силните на деня“, „Да не се допуска купуване на дело“, „Да се уволняват корумпираните съдии“, „Пълна подмяна на съдиите“, „Контрол и наказания“ са само част от конкретните отговори, обобщени в този аспект. „Случаят Ставийски е показателен за дейността на съдебната ни система“. „Всяко разследване да разкрива истинските извършители на престъплението, без да се прикриват хората на властта, ако са извършители на дадено престъпление“. „Да се преустанови корупционната практика“. „Гола вода е нашето правосъдие, като цялата държава. Корумпирани магистрати“.

В изследването на публичния образ на съда участват предимно млади хора и хора в активна възраст. По-малка част от представителната извадка включва хора на възраст от 50 – 60 години и по-възрастни лица.

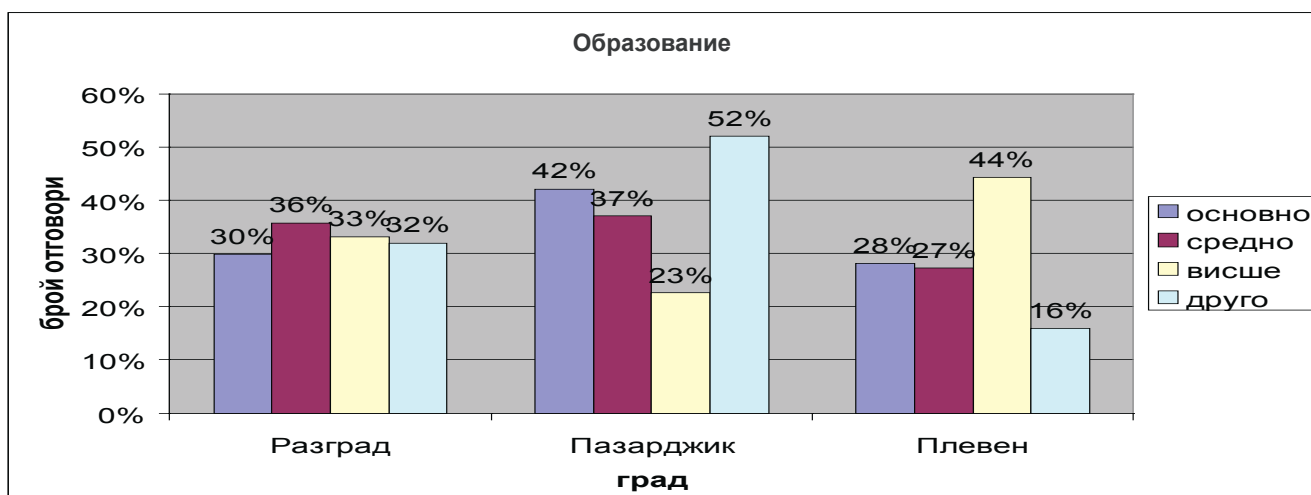

19. Пол: Характеристиката на анкетираните в зависимост от тяхната принадлежност по пол е:

В настоящото изследване доминиращи са впечатленията на жените пред тези на мъжете.

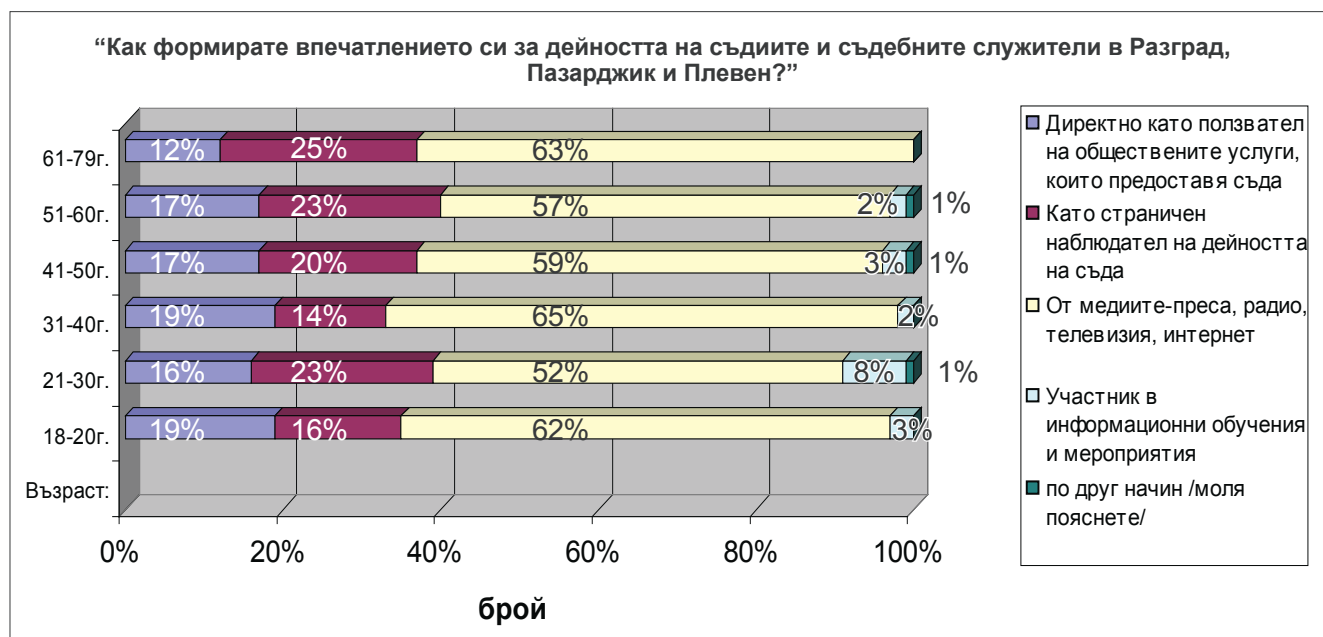

20. Образование: Сред участниците в анкетата има хора с висше, средно и основно образование. Нито едно от анкетираните лица не е посочило, че няма образование. Прави впечатление високият образователен ценз на участниците.

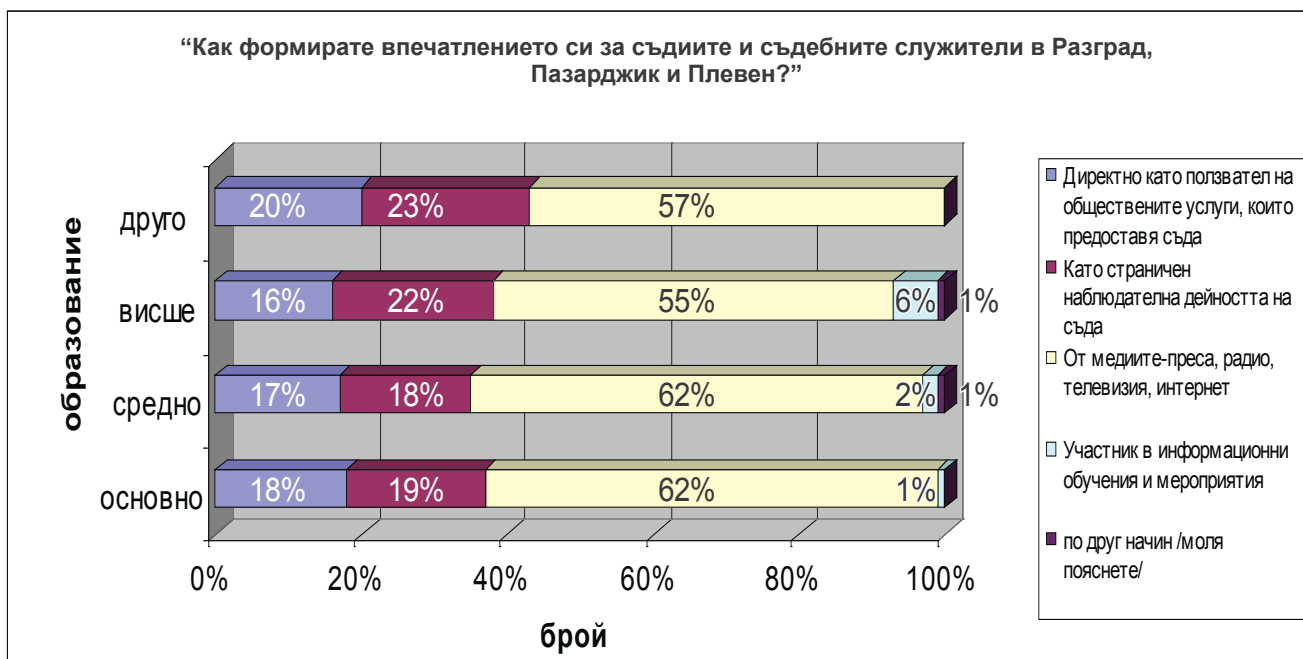
Съпоставката на демографските показатели от статистическия блок с отговорите на въпроса „Как формирате впечатлението си за дейността на съдиите и съдебните служители в градовете Разград, Пазарджик и Плевен?“ показва, че:

В зависимост от възрастта способите за набиране на информация за съдебните институции варират така:

Анализът на отговорите на същия въпрос, отнесени към образователното равнище на анкетираните, показват, че способите за получаване на информация се разпределят между отделните категории запитани така:

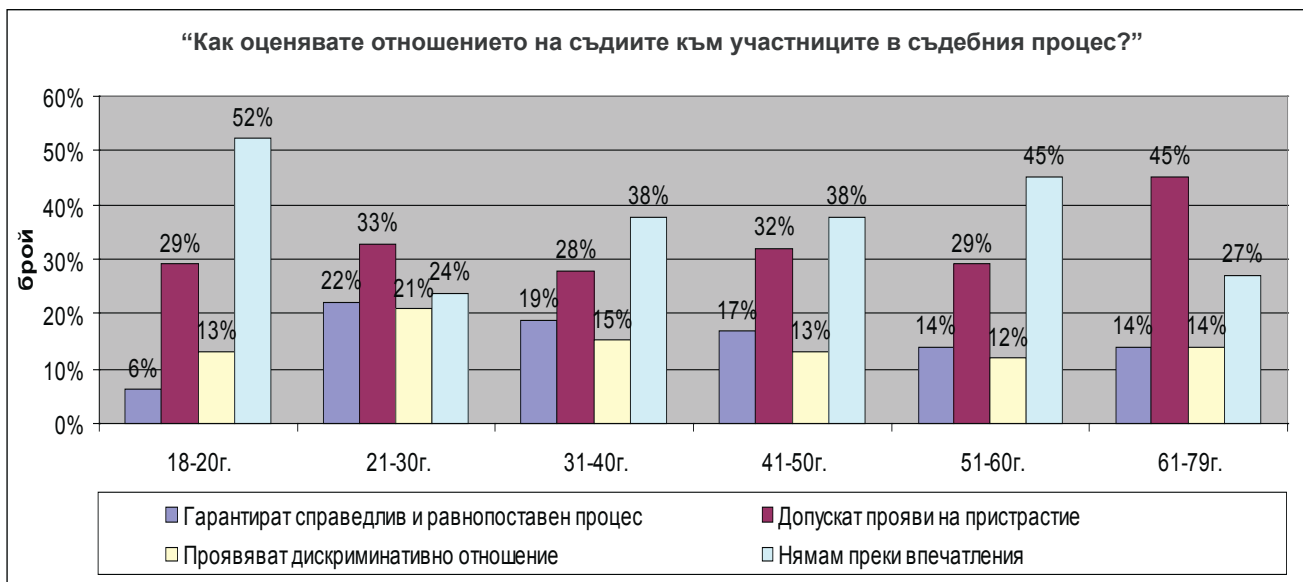
	основно	средно	висше	друго
Чрез директно ползвани услуги	18%	17%	16%	20%
От странични наблюдения	20%	18%	22%	23%
От медиите	61%	62%	56%	57%
Участие в информационни кампании	1%	3%	6%	

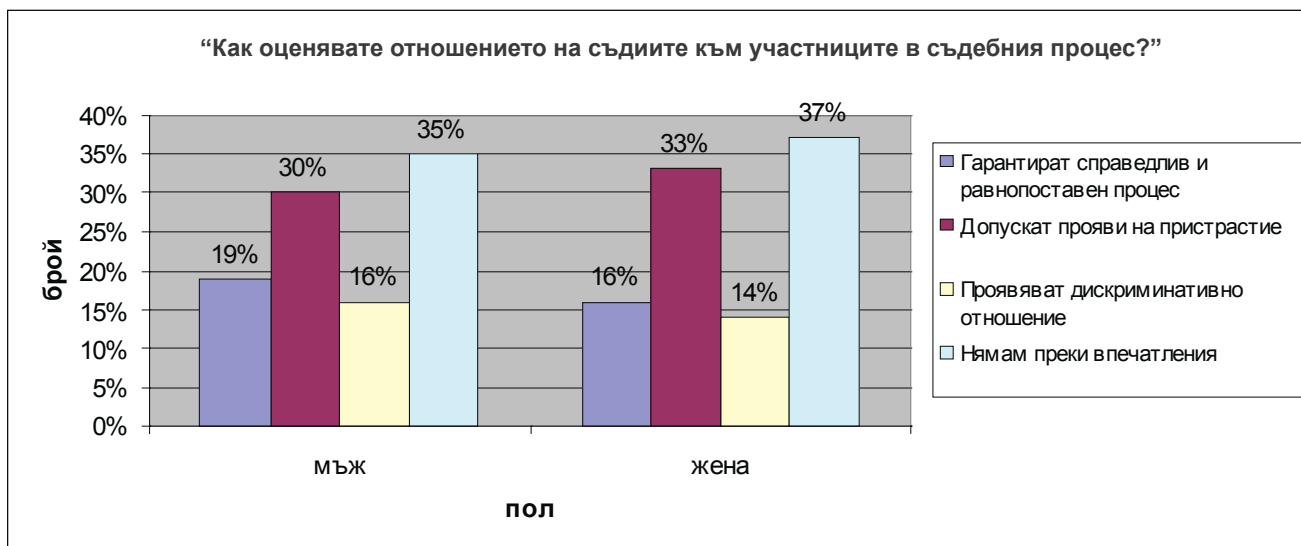
Публичният образ на служителите на закона е по-скоро противоречив, тъй като той се формира най-вече от отрицателни нагласи и съмнения за прояви на пристрастие и дискриминативно отношение, отколкото от убедеността, че това са хората, които гарантират справедлив и равнопоставен процес. Трябва да се отчете, че повечето анкетирани не дават категорична оценка, което показва техните дълбоки съмнения и може би недостатъчно детайлно познаване на работата на съдиите.

Съпоставени на въпроса „Как оценявате отношението на съдиите към участниците в съдебния процес?“ демографските характеристики на интервюираните показват, че:

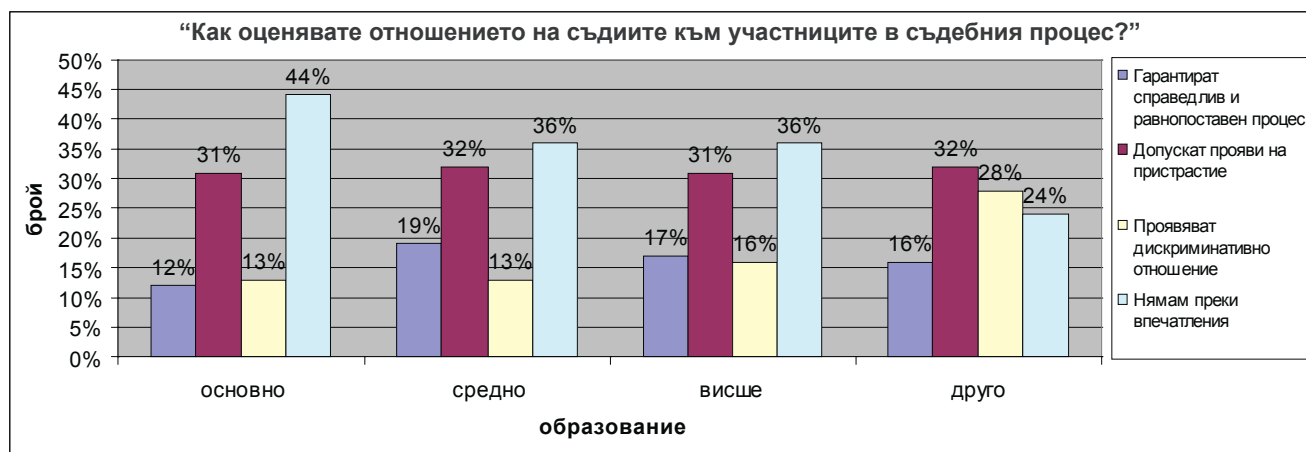
Анкетираните от всички възрасти нямат преки впечатления относно зададения въпрос. Много малък процент от всички възрасти са убедени, че съдиите гарантират справедлив процес (около 15%).

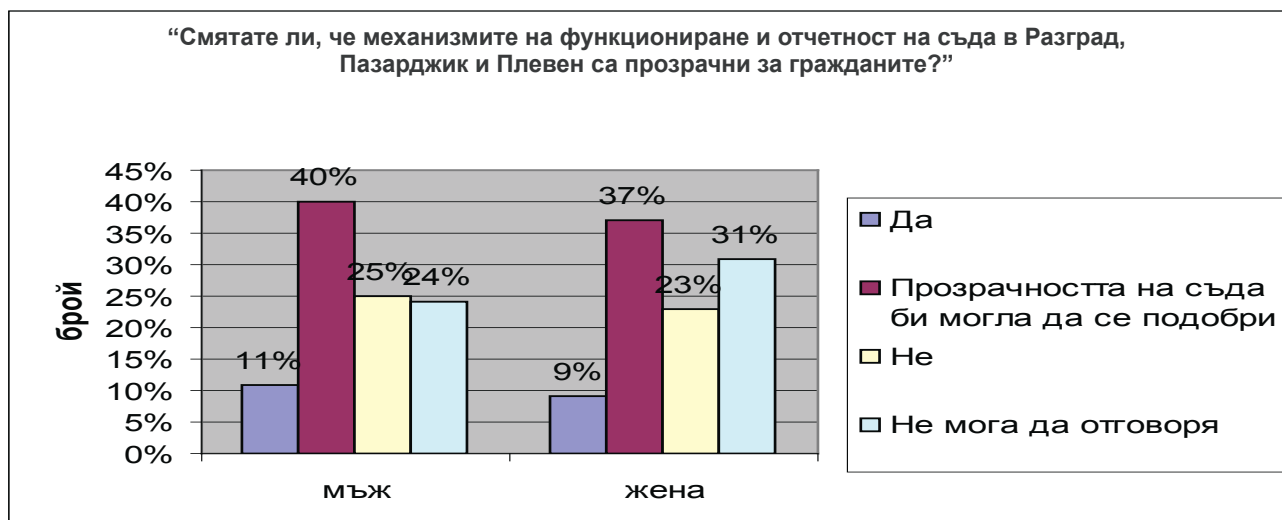
Разгледани от гледна точка на половата принадлежност, най-голям процент от запитаните нямат преки впечатления спрямо съдебния процес. На второ място всички са поставили „Допускат прояви на пристрастие“. Най-малък процент от запитаните не мислят, че съдиите проявяват дискриминативно отношение.

Според образованието тенденциите са същите, както при разбивката по възраст: най-голям процент нямат преки впечатления, най-малко хора смятат, че съдиите гарантират справедлив процес.

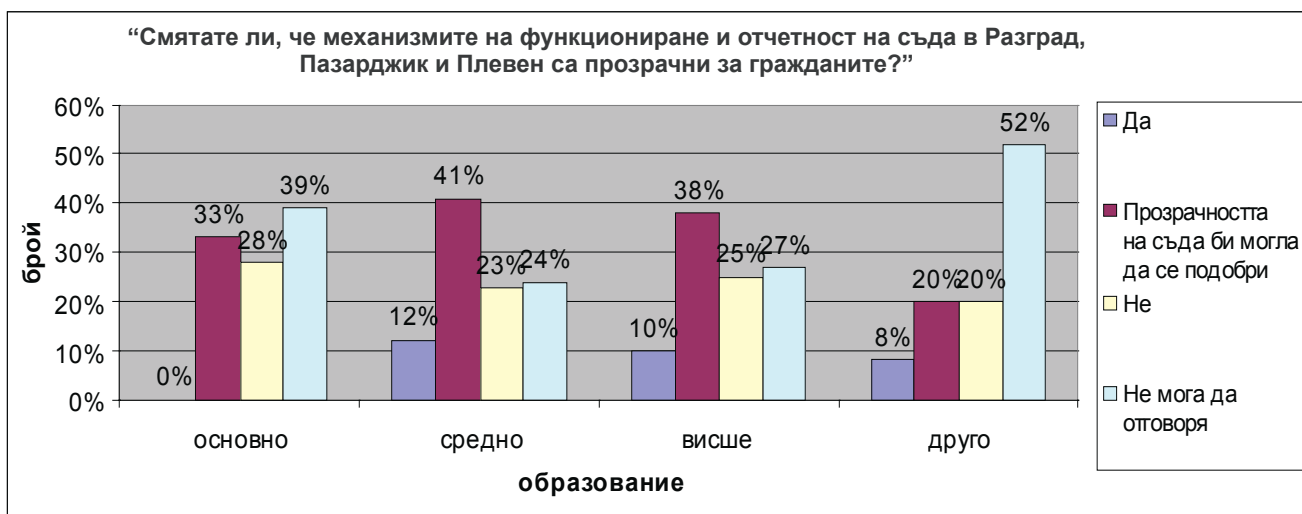

На въпроса „Смятате ли, че механизмите на функциониране и отчетност на съда в трите града са прозрачни за гражданите?“ данните от статистическия блок се разпределят по следния начин:

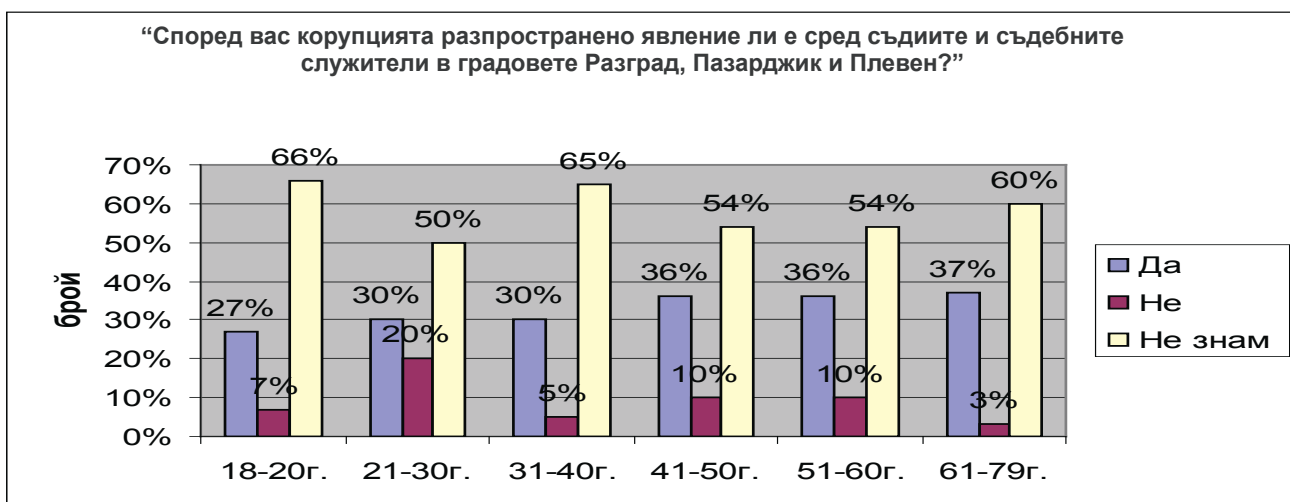

Съобразно пола, най-голям процент от запитаните смятат, че прозрачността на съда би могла да се подобри. Най-малък е процентът на положителните отговори.

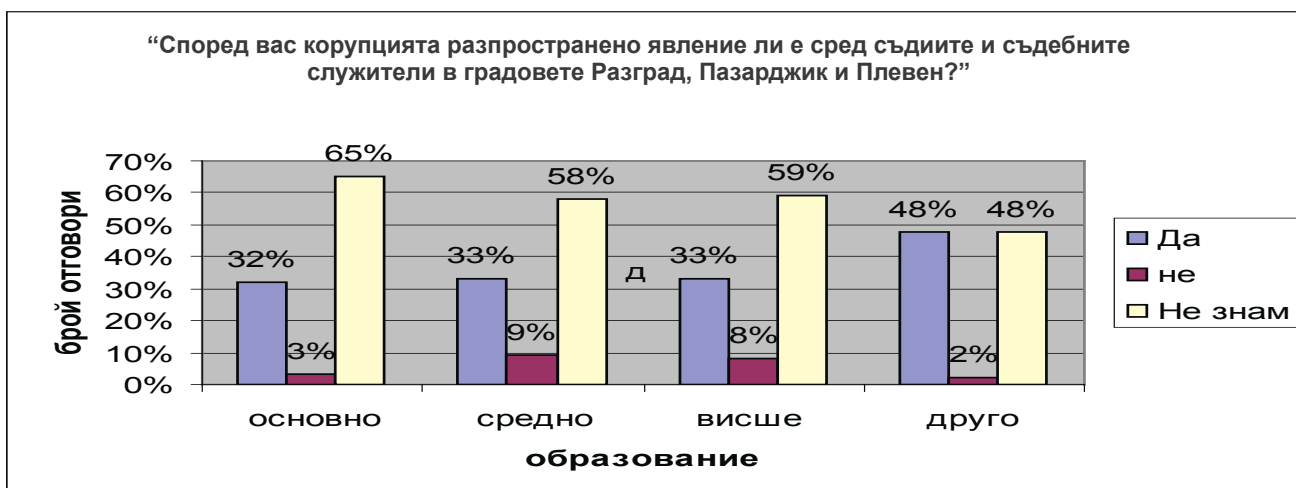
Съобразно образователното равнище на запитаните, отговорите се групират по следния начин:

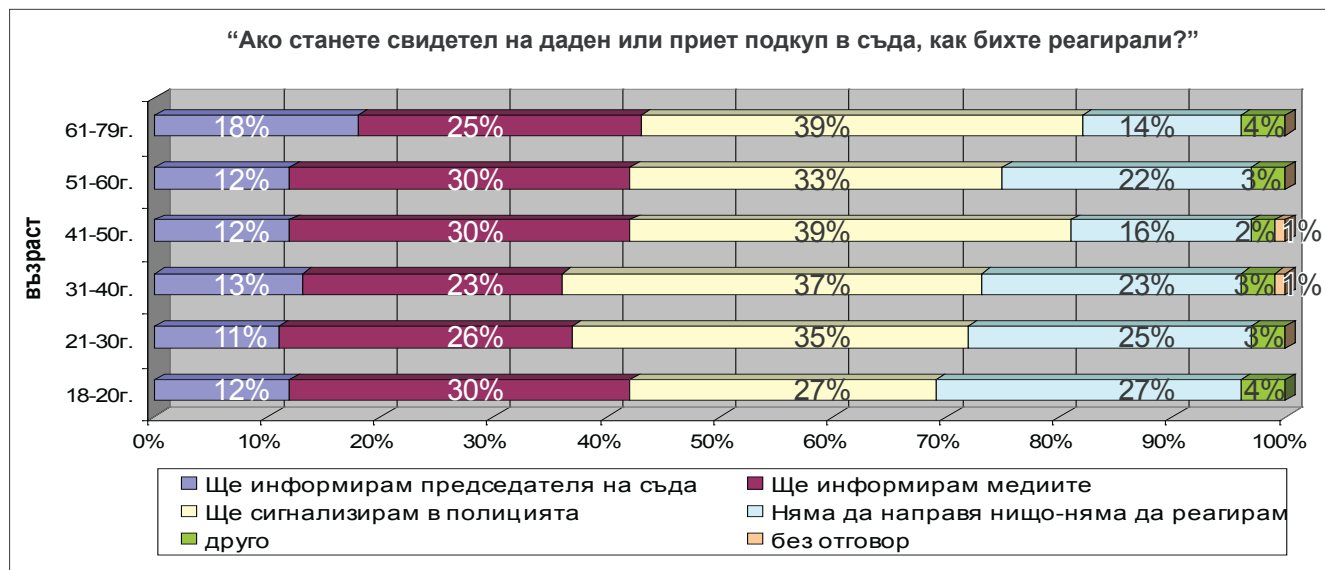
На въпроса „Според Вас корупцията разпространено явление ли е сред съдиите и съдебните служители в проучваните съдилища?“, съобразно демографските характеристики на запитаните, отговорите се разпределят по следния начин:

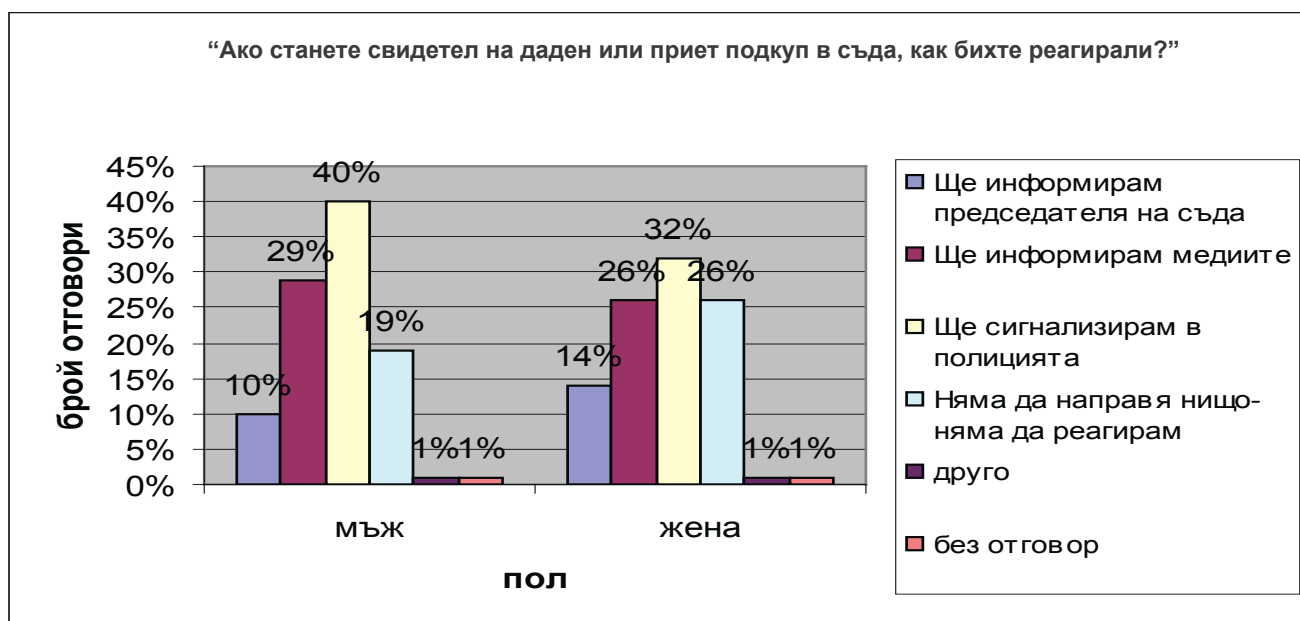
Разпределени, съобразно образованието си, запитаните се разпределят така:

На въпроса „Ако станете свидетел на даден или приет подкуп в съда, как бихте реагирали?“ отговорите, съобразно демографския профил на анкетираните, се разпределят според трите критерия: По възраст запитаните формират следните групи:

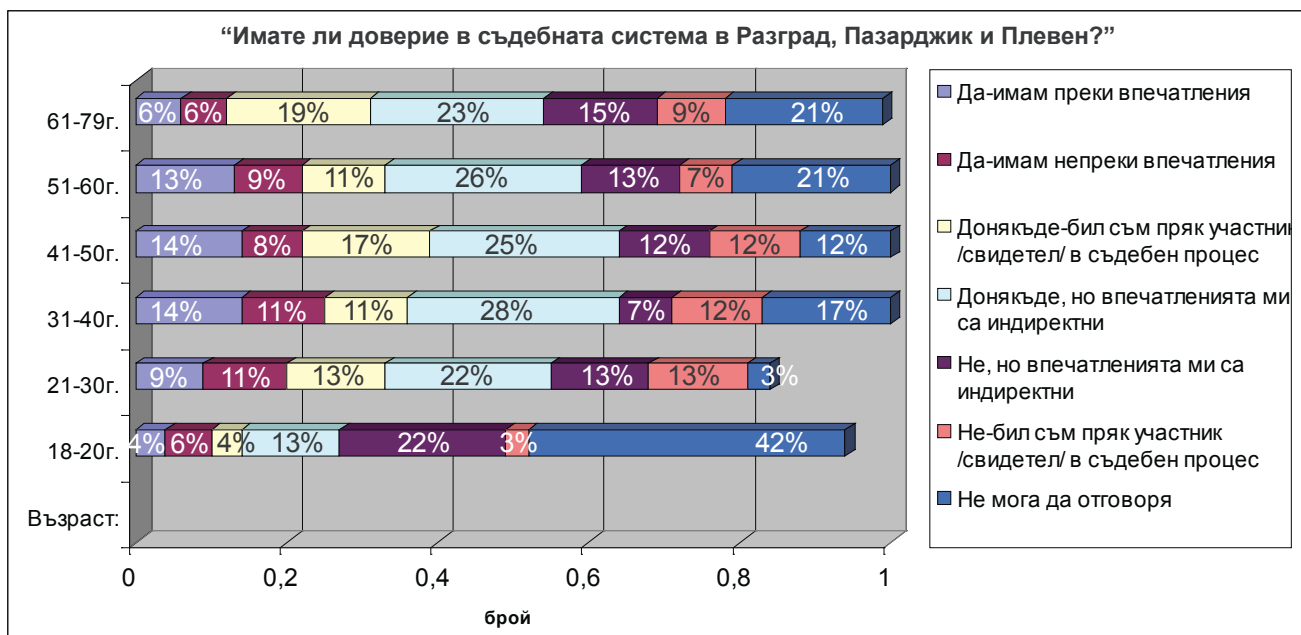
Съобразно пола на запитаните, отговорите на същия въпрос са групирани по следния начин:

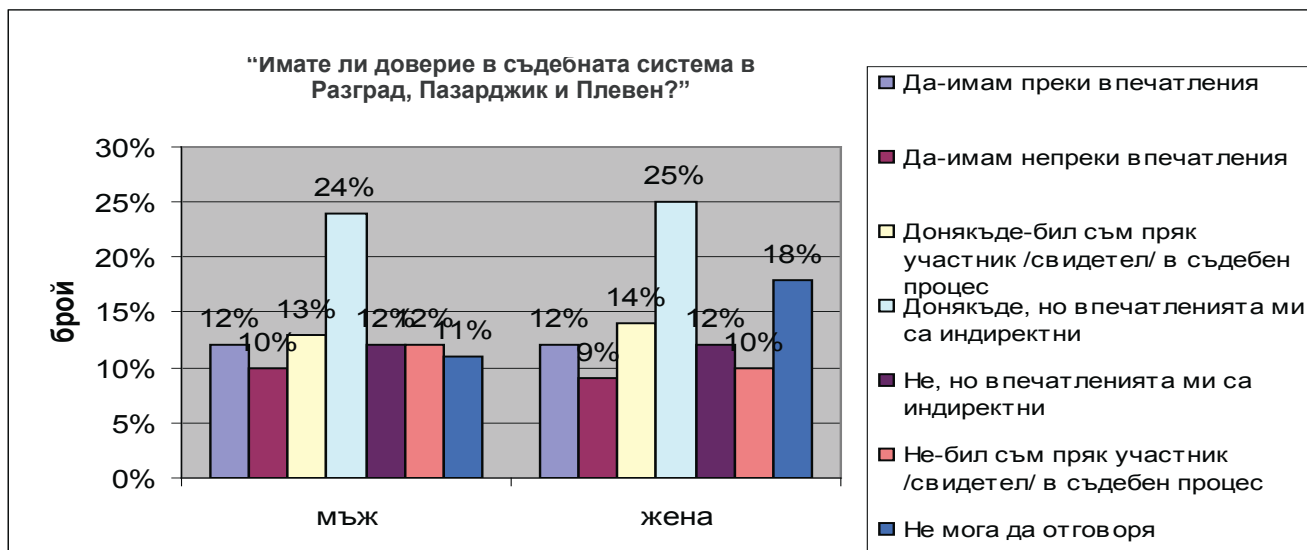
Съпоставени по показател образование, запитаните показват следните нагласи:

	основно	средно	висше
Ще информирам председателя	7%	12%	14%
Ще алармирам медиите	29%	25%	31%
Ще сигнализирам полицията	25%	36%	38%
Няма да реагирам	32%	24%	14%
Друго	7%	2%	3%

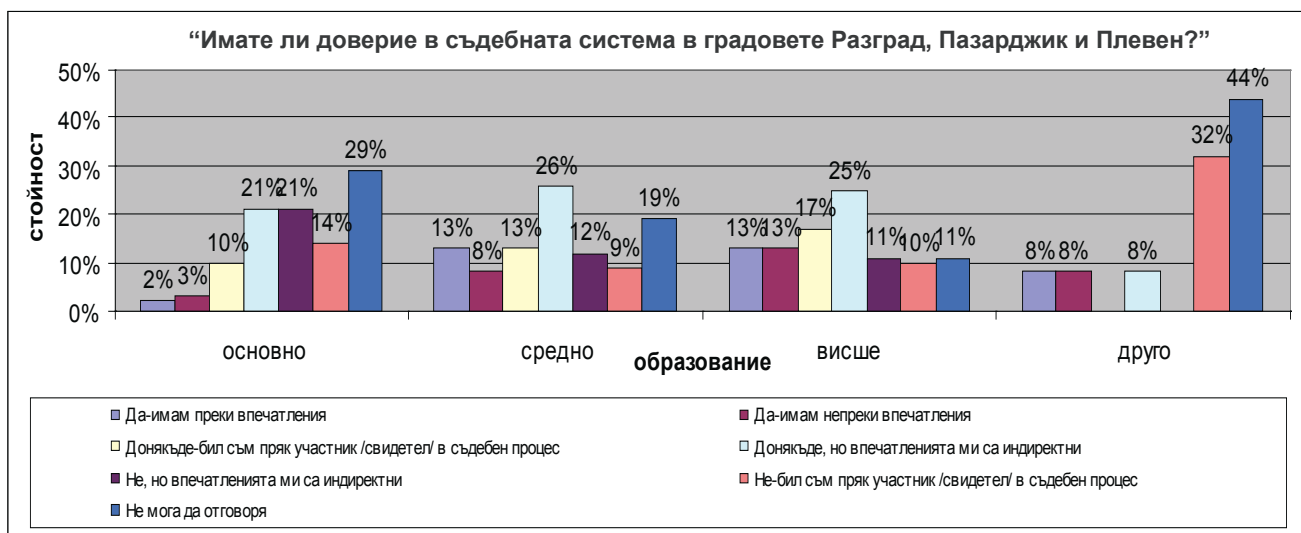
Съпоставянето на отговорите на въпроса „Имате ли доверие в съдебната система в трите града?“ демографския профил на анкетираните, показват следните зависимости:

Съобразно пола, отговорите се разпределят в полза на индиректните впечатления:

Анализът на отговорите според образованието показва, че:

ИЗВОДИ

**Съдът се модернизира и променя в положителна посока.
Трябва да му дадем време и той ще стане ефективен.**

Проучването на публичния образ на съда в Разград, Плевен и Пазарджик показва, че гражданите проявяват интерес към работата на съдебните институции.

Резултатите от анкетите сочат, че хората научават за работата на съдилищата главно от медиите, като информацията от телевизията достига до най-широк кръг от аудиторията.

Подобни оценки, макар и изразени с крайни мнения, показват по категоричен начин загрижеността на гражданите за състоянието на съдебната система, желанието им върховенството на закона да е определящо, а моралът на магистратите да е на висотата на обществените очаквания.

Големият процент отговори от типа „Не знам“, „Не съм информиран“ показват, че засега откритостта и прозрачността на съдебната система не отговарят на нуждите на обществото. За това надяваме се, че съдебните институции ще се отворят към гражданите, чрез създаване на собствени информационни канали, трябва да бъдат чути и отчетени от отговорните фактори в системата.

Проектът за наблюдение публичния образ на съда, осъществен от Центъра на неправителствените организации в Разград, е необходима и положителна стъпка в посока на очакваните промени.

Резултатите от проучването на общественото мнение в Разград, Плевен и Пазарджик могат да послужат като база за анализ, върху който магистратурите ще планират бъдещите си действия във връзка с подобряването на своя имидж.

Гражданската активност и енергията, с които екипът на проекта осъществи допитването, доказват готовността на обществото да подпомогне третата власт в стремежа и към реформиране, прозрачност и ефективност, които да отговарят на задължителни за съдебна система стандартите, в страна-член на Европейския съюз.

Идеята да се проучи мнението на гражданите за съдебната институция в различни региони на страната, заслужава внимание. Анкетата изследва обществените нагласи относно конкретни качества на съдиите в Окръжен и Районен съд на трите областни центрове Разград, Пазарджик и Плевен.

Резултатите от публичния образ на съда показват, че гражданите проявяват максимален интерес към работата и функциите на съда. Отговорите на въпросите от анкетата показват, че гражданското общество е будно, че то има ясна и мотивирана позиция относно работата на съда и качествата на неговите служители.

Брифинг в град Шумен, 21. 10. 2008 г.

Център „Отворена врата“ – град Плевен

Сдружение „Център Отворена врата“ - Плевен е неправителствена организация за психосоциална подкрепа на жени и деца, жертви на насилие. Сдружението работи с лиценз от Агенция за социално подпомагане към Министерство на труда и социалната политика и лиценз от Държавна агенция за закрила на детето.

Организацията се намира в самостоятелна сграда на три етажа, в централната част на град Плевен, ул. „Неофит Рилски“ 55. На първия етаж се развива социалното предприятие към Център „Отворена врата“. На втория етаж е обособен Кризисен център с приемна и открита телефонна линия, консултативен център за водене на индивидуално и фамилно консултиране.

Центърът е оборудвал две самостоятелни стаи с възможност за настаняване на осем жени с отделен санитарен възел и отделен вход. На третия етаж е оборудвана зала за групов терапия с възможност за работа в малки и големи групи.

Екипът на Кризисния и Консултативния център се състои от обучени консултанти за прилагане на кризисна интервенция - психолог, социален работник, водещи на случаите в Кризисния център, юрист и супервайзор.

Жените и децата, преживели насилие, се свързват с кризисния център чрез откритата телефонна линия, с помощта на полицията, Дирекция „Социално подпомагане“ или други институции и организации в страната, работещи по проблема на домашното насилие.

Услуги на Център „Отворена врата“:

- Открита телефонна линия;
- Консултативен център;
- Кризисен център;
- Социално предприятие;

Дейности на Център „Отворена врата“:

- Социално консултиране;
- Психологическо консултиране;
- Фамилно консултиране;
- Юридическо консултиране;
- Предоставяне на информация за начините на реагиране и източници за справяне след преживяно насилие;
- Насочване към медицински специалисти, държавни и неправителствени организации;
- Предоставяне на работни места за жени в социалното предприятие на организацията;

Сдружението има добри работни взаимоотношения с ОД на МВР- Плевен, Дирекция „Социално подпомагане“ - Плевен, съд и прокуратура. Изградени са междуинституционални екипи, в които участват представители на различни местни институции и организации.

Доклад № 42159-BG

България
Ресурси за функционирането и отчетността
на съдебната система

*Преглед на публичните разходи и институциите на
съдебната система*

юли 2008 г.

Сектор „Намаляване на бедността и икономическо управление”
Регион Европа и Централна Азия
Световна банка

THE WORLD BANK

Документ на Световната банка

РЕЗЮМЕ

1. *Състояние.* Присъединяването на България към Европейския съюз (ЕС) на 1 януари 2007 г. бе предшествано от важни стъпки за модернизиране на съдебната система на страната. Бяха приети значителни конституционни, законодателни и процедурни промени, които оказаха влияние върху нейната структура и функциониране. Част от тях бяха свързани с (а) изясняване на отговорностите на Висшия съдебен съвет (ВСС) и на Министерството на правосъдието (МП); (б) подобряване на прозрачността в сектора на правосъдието; (в) укрепване на Главна прокуратура (ГП); и (г) осигуряване на по-ефективно съдебно изпълнение. Наред с това трайният ангажимент на държавата към подобряване на работата на съдебната власт намери израз в нарастване на бюджета на институциите в сектора на правосъдието: значителни средства бяха отделени за увеличаване на заплатите на съдиите; за обучение на съдии, съдебни служители, прокурори и следователи; за подобряване на инфраструктурата на съдебната власт (материална база и информационни технологии). Като цяло обаче реформите бяха съсредоточени върху законодателните и процедурните промени, докато мерките за подобряване на работата на съдебната власт бяха в известна степен частични.

2. *Сравнителният анализ на българската съдебна система* показва, че като цяло тя е съпоставима с тази в други европейски страни, що се отнася до ресурсните показатели, които са от значение за нейното функциониране. В България, обаче броят на новозаведените дела на глава от населението е по-висок, отколкото в други наскоро присъединили се държави към ЕС, особено по отношение на гражданските и административните дела. Въпреки че бюджетът, отпуснат от законодателния орган за българската съдебна власт, бележи траен ръст, средствата се изразходват основно за увеличаване и поддържане на заплатите на работещите в системата. Одобреният от парламента бюджет за необходимите капиталови разходи традиционно е по-нисък от заявления от съдебната власт. Това изглежда се отразява негативно на функционирането на съдебната власт, която в някои отношения бележи известно подобрене, но в други сякаш се влошава, както личи от показателите, свързани с решаването на делата, тяхното разпределение и съотношението между възнаграждението на един съдия и броя на гледаните от него дела. Изводът се потвърждава и от данни от социологически проучвания на нагласите на фирмите и гражданите относно ефективното функциониране и авторитета на българските съдилища, проведени в различни периоди и в различни страни от региона.

3. Именно затова съдебната реформа остава ключов приоритет за българските власти дори след присъединяването на страната към ЕС. С оглед на слабостите на върховенството на закона и правната система по-специално, Европейската комисия създаде специален механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на България след получаване на пълноправно членство, част от който засяга и съдебната власт. Съществуват разногласия между законодателната, изпълнителната и съдебната власт относно причините за бавния напредък в подобряване на ефективността и цялостната работа на съдебната власт. Представителите и на трите власти в държавата обаче са съгласни, че консенсусът между тях за приоритетите в модернизацията на съдебната власт, размера на необходимите средства и целевите показатели за ефективност са от съществено значение за ускоряване, продължаване и проследяване на напредъка.

4. *Институционална среда.* В настоящия доклад са изследвани причините, поради които

въпреки нарастващия бюджет на съдебната власт резултатите от нейната работа, изглежда, не се подобряват достатъчно. Потърсено е обяснение за разногласията относно причините за бавния напредък в подобряване на ефективността и цялостното функциониране на системата, като се анализират институционалната среда, в която тя работи, и основните стимули, от които се ръководят политиките и действията на главните институционални участници.

5. *Анализ на търсенето и предлагането.* С помощта на този подход са изследвани предизвикателствата пред повишаването на ефективността на съдебната система, като от гледна точка на предлагането акцентът е поставен върху разпределението на ресурсите и върху някои въпроси, засягащи управлението, а от гледна точка на търсенето – върху броя на новите дела. Този подход дава възможност да се разгледат факторите на търсенето и на предлагането, които оказват влияние върху работата на съдебната власт, и да се предложат мерки и промени в политиката, които биха позволили търсенето да се управлява по-ефективно, като същевременно се подобри достъпът до правосъдие.

6. *Анализ на основните фактори на предлагането.* Що се отнася до предлагането, притокът на средства в съдебната власт нараства от 2003 г. насам, което навежда на мисълта, че финансовото състояние се е подобрило през този период. Необходимо е обаче това състояние да се изследва по-обстойно както от гледна точка на приходите, така и на разходите.

7. Системите за управление на обществените финанси имат политически, управленски и фискални измерения. Субектите, ангажирани с управлението на обществените средства в българската съдебна система, са много. И все пак някои аспекти на процеса и особено така важното стратегическо планиране все още не са засегнати в достатъчна степен. Липсата на стратегически елемент във формирането на бюджета на съдебната власт намалява възможностите ѝ да отстоява аргументирано исканията си за ресурси. Желателно е този пропуск в системата да бъде отстранен, като се установят ясни процедури за стратегическо планиране в сектора – особено за длъжностните лица на високо равнище, които определят политиката. Впоследствие може да бъде въведена по-оперативна процедура, която да изисква от всички бюджетни разпоредители в съдебната власт (включително и съдилищата) да представят многогодишни стратегически планове, от които да става ясно какъв е постигнатият от тях напредък по определен набор от критерии и какви конкретни цели за подобряване на работата си поставят за следващите три години.

8. Новият процес на стратегическо планиране предполага висока степен на сътрудничество между ключовите фигури в сектора. Сътрудничество е необходимо и при самото изготвяне на основния бюджет, независимо дали в него са въведени стратегически елементи или не. През 2007 година ВСС, МП и МФ започнаха неформални консултации помежду си за подготовката на бюджета за 2008 г. и това беше отразено с най-малките промени през годините между искания от МП бюджет и мнението на МФ по това искане. Този процес изглежда ще бъде повторен при подготовката на бюджет 2009. Това развитие трябва да бъде приветствано.

9. Желателно е ВСС и МП да установят институционализиран модел за сътрудничество за съвместно изготвяне на бюджета на съдебната власт. Съществува сериозна необходимост от съвместни действия за подобряване на системата в сегашния ѝ вид, като се започне от основните документи и процеси. Належаша е нуждата и от по-стратегически ориентирани указания за изготвяне на проектобюджетите, разработени съвместно от ВСС и МП, които биха могли да се превърнат също във важен механизъм за координация. По-добрите указания ще позволят да се водят и по-конструктивни преговори за бюджета. Стратегическият подход към изготвянето на бюджета ще подобри неговото качество, което от своя страна ще укрепи възможностите на съдебната власт да настоява аргументирано за исканията си за ресурси.

РЕЗЮМЕ

10. Капацитетът за изготвяне на бюджети за капиталови разходи трябва да бъде повишен. Това предполага познания за дългосрочно планиране на капиталовите разходи, разработване на реалистични и целенасочени бюджети, оценка на целесъобразността на заявките за капиталови инвестиции, изготвяне на документи, свързани с капиталови проекти, управление на конкурсите за възлагане на обществени поръчки и тяхното изпълнение, контрол върху осъществяването на проектите, създаване и поддържане на база данни за сградния фонд и текущите проекти, изготвяне на отчети за състоянието на материалната база и напредъка по отделните проекти и т.н. Възможно е МП да не е в състояние да поеме всички необходими функции самостоятелно, затова подходът към изграждане на капацитет би могъл да включва разделяне на отговорностите между различните участници.

11. Управлението на паричните средства буди известна тревога. Изглежда, никой не може да отговори еднозначно как се разпределят средствата между първостепенните и второстепенните разпоредители с бюджетни кредити, нито как собствените приходи (като например съдебните такси) се събират и прехвърлят към ВСС (както се изисква). Докладите на Сметната палата навеждат на мисълта, че този процес не е стандартизиран за всички бюджетни разпоредители и различните практики създават предпоставки за неефективно изразходване на ресурсите и за възникване на проблеми с отчетността. Подобна тревога се изразява и по отношение на практиката по възлагане на обществени поръчки. Както изглежда, много може да се желае във връзка с подобряването на нейната прозрачност и ефективност.

12. Политиката за управление на човешките ресурси и свързаните с нея процеси също изглежда, че не се прилагат систематично, въпреки че се създава усещането за централизиран контрол. Фактите показват, че управлението на човешките ресурси е силно децентрализирано. Препоръчително е на централно равнище да бъде направен анализ на различията в числеността на личния състав и размера на възнагражденията и да се разработят ясни правила за управление на човешките ресурси в съдебната власт. Счетоводството, отчетността и управлението също се нуждаят от укрепване. Предприетите напоследък действия да се подобрят тези функции са правилната стъпка напред.

13. Структурата на разходите е от голямо значение и съществуват различни възможности за подобряването ѝ в сектора на правосъдието в България. Заплатите и другите разходи за персонал са защитени, но останалите бюджетни пера не са, в резултат на което гласуваният от парламента бюджет, изглежда, оставя някои финансови нужди непокрити, от което особено страдат капиталовите инвестиции.

14. Числеността на личния състав се е увеличила рязко, което води до нарастване на разходите за персонал. Увеличеният личен състав несъмнено е разширил възможностите на сектора да раздава правосъдие, но това очевидно има своята цена. Ръстът на заплатите се е отразил много по-сериозно върху разходната част на бюджета отколкото разкриването на нови работни места. Тези разходи отразяват една стратегия към увеличаване на капацитета на човешките ресурси, която изглежда целесъобразна и добре замислена. Фактите показват необясними разлики в подхода към назначаването на нови хора. От данните се налага изводът, че нови работни места за съдии в съдилищата се разкриват, където управлението не е добро, а увеличаването на щата не влияе особено върху резултатите. В структурата на заплатите също се наблюдават недотам целесъобразни вариации.

15. Буди тревога фактът, че в бюджета се предвижда допълнително нарастване на разходите за персонал. Желателно е този подход да бъде преразгледан и да се ограничи ръстът на тези разходи. За да се прецени дали съществува необходимост от по-нататъшно увеличение на щата в правосъдния сектор, би било от значение да се проведе дълбочинно изследване на разходите

за човешки ресурси, необходими за придвижване на различните категории дела. Такова изследване би установило подходящите норми (нормирано натоварване), които в съответствие с очакваните тенденции на търсене на съдебни услуги – би предоставило ясна представа за подходящите равнища на численост на персонала в съдебния сектор. В съответствие със статистическата информация за обема и структурата на натоварването на всеки отделен съд, нормите на натоварването биха спомогнали за по-стратегическото разпределяне на щатни места в съдилищата, насочено към намаляване на старите дела и повишаване на ефективността на правораздаването. И накрая, нормираното натоварване би могло също така да представлява част от рамката за функциониране на съдебния сектор.

16. Междувременно, от полза би било да се извърши преглед на структурата на разходите за персонал в съдебната власт, след което да се определят целеви показатели, като се съпостави общият брой на делата с броя на щатните длъжности, реално заетите длъжности, работните места на квадратен метър от съответната сграда и съотношението на приключените дела. Подобен анализ ще даде възможност да се установят онези органи и съдилища, които действително се нуждаят от повече персонал или от по-високи заплати, и онези от тях, в които числеността на персонала и размерът на трудовото възнаграждение не са основният проблем. Анализът ще покаже също кои съдилища се стремят да попълнят щата и кои имат стратегия за управление на човешките ресурси, която допринася за подобряване на резултатите от работата на съдилищата.

17. Подобен преглед ще допринесе и за разработването на информиран и целенасочен подход към управлението на разходите за персонал в сектора, от което има належаща нужда. Прегледът на разходите за персонал ще помогне също така да се открият реалните нужди на сектора от капиталови инвестиции. Установявайки защо новоразкритите позиции не се заемат, а по-големият щат не води до нарастване на броя на приключените дела, властите ще добият по-ясна представа за материалната база, от която съдебната система се нуждае.

18. Недостатъчното работно пространство е тревожен проблем, с който бъдещите бюджети трябва да се занимават. Изготвяните в миналото проектобюджети за капиталови инвестиции не са достатъчно убедителни, за да бъдат удовлетворени исканията за по-високи капиталови разходи. Твърде е вероятно, обаче, българската съдебна система действително да се е нуждала от повече инвестиции в материална база през последните десет години и да се наложи липсата на такива инвестиции да бъде компенсирана в бъдещите бюджети в рамките на общата средносрочна бюджетна рамка. В настоящия доклад са предложени някои методи за изчисляване на необходимите средства за материална база.

19. Първата стъпка към изготвянето на по-приемливи проектобюджети за капиталови разходи е по-реалистичната представа какви средства реално могат да бъдат изразходвани. Втората стъпка предполага приоритизация на нуждите, а третата – по-добра защита на проектобюджета. Необходимостта от капиталови инвестиции може да бъде аргументирана по-добре дори в краткосрочен план. Основният подход е да се покаже как с исканите средства за капиталови разходи ще се постигнат резултати, които логично би следвало да повишат ефективността и да помогнат на сектора да постигне целите си. Този метод предполага екипите, изготвящи проектобюджетите, реално да използват данните за управлението и цялостната дейност, с които разполагат – нещо, което не се е правело в миналото.

20. След 2008–2009 г. този стратегически подход може да бъде институционализиран в програмно-ориентиран бюджетен процес. Конкретна препоръка в това отношение е да се подобри планирането на капиталовите разходи. Много са компонентите, които съдебната власт трябва да вземе предвид, за да разработи многогодишен план за капиталовите инвестиции.

РЕЗЮМЕ

21. Потенциалът на информационните технологии да допринесат за подобряване на ефективността и цялостната работа на съдебната власт се признава от факторите, които определят политиката в България. В най-краткосрочен план би било от полза МП да съсредоточи управленските, техническите и финансовите си ресурси за завършване на четирите ключови информационни системи, които все още се изграждат. Няколко други дейности, повечето от които ръководствата на МП и ВСС вече обмислят, е необходимо също да бъдат осъществени. Първо, напредъкът в стандартизацията на бизнес процесите и техническата инфраструктура ще подобри качеството на съдебните услуги и управлението на съдебната власт. Препоръчително е да бъдат предприети по-нататъшни стъпки за стандартизиране на оперативните процеси, ключовите информационни системи, системите за управление на данни и техническата инфраструктура. Второ, необходимо е да се предприемат спешни мерки за укрепване на институционалния капацитет на дирекция “Информационно обслужване и технологии” на МП. Трето, би било от полза МП да определи дейностите, които могат да бъдат възложени на външен изпълнител. Дори и с привличането на външни изпълнители, обаче, МП и съдебната система все пак ще имат нужда от екип от специалисти в областта на бизнес анализа, дизайн на специализирани системи, управлението на проекти, управлението на договори и работата с доставчици. Една обща политика за цялата съдебна власт, която да помага на мениджърите в съдилищата да управляват по-добре тези специализирани дейности, би била от полза за МП и за съдебната власт. Четвърто, желателно е да се разработи политика за управление на човешките ресурси, която да отчита съществуващия недостиг на компютърни специалисти на пазара на труда и да предвижда съответните стимули за привличане и задържане на висококвалифицирани кадри, способни да удовлетворят нуждите на съдебната власт от информационно обслужване. И накрая, започването на консултации за осъвременяване на Информационната стратегия на съдебната система ще допринесе значително за постигането на консенсус относно мерките за подобряване на информационното обслужване и технологии.

22. Все по-голяма част от средствата за съдебната власт се отпускат от държавния бюджет, докато дялът на собствените приходи в бюджета на съдебната власт намалява. Това е следствие от политиката за подобряване на достъпа до правосъдие, която обаче оказва влияние и върху съотношението между търсене и предлагане в съдебната власт. Данните за броя на заведените и решените дела показват, че има сериозно разминаване между търсенето и предлагането на съдебни услуги в България. И това разминаване се дължи отчасти на ценовите ефекти на размера на собствените приходи и бюджетната субсидия.

23. Българските власти трябва да поставят на систематично обсъждане разработването на политика спрямо търсенето и предприемането на конкретни мерки за неговото ограничаване, наред с мерките за подобряване на ефективността и цялостната работа на съдебната власт, които ще допринесат за нарастване на предлагането. Мерки спрямо търсенето могат да бъдат предприети в две посоки, които взаимно се допълват:

- От гледна точка на политиката, желателно е ВСС да възложи извършването на „анализ за управление на търсенето”, чрез който да се направи преглед на структурата и размера на съдебните такси и на другите източници на собствени приходи за съдебната власт. Резултатите могат да бъдат от полза при разработването на политика за коригиране на размера на таксите и другите плащания, с която експлозивният ръст в завеждането на граждански и административни дела да се управлява чрез по-високи такси за ограничаване или намаляване на притока на значителни по обем, но с нисък интерес дела, които биха могли да задръстят системата. Такъв анализ може да разкрие също така нуждата от законодателни промени за извеждане на някои дела (например тези, които бележат най-висок ръст през последните години – обжалване на актове на данъчните власти, обжалване на актове за глоби при пътнотранспортни нарушения, дела на фирми срещу дребни длъжници и др.)

извън съдебната власт и прехвърлянето им към административни или квазисъдебни инстанции. Данните за връзката между размера на съдебните такси и броя на заведените дела подкрепят този аргумент.

- Наред с това изпълнителната власт трябва да гарантира достъпа до правосъдие, особено на бедните и уязвимите групи, включително чрез предоставянето на субсидирана правна помощ за участници в съдопроизводството, които отговарят на определени критерии. МП вече е поело инициатива в тази насока и осигурява правна помощ за наказателни дела и за някои категории граждански дела. Тази практика заслужава адмирации и трябва да бъде развита колкото е възможно по-бързо, особено в селските и отдалечените райони на България.

24. *Текущо наблюдение на напредъка.* Въз основа на направения в този доклад анализ и предложените примерни показатели, институциите в съдебната система биха могли да постигнат съгласие за набор от основни показатели за наблюдение на напредъка в подобряването на ефективността и цялостната работа на съдебната власт. Препоръчително е да се разработи комбиниран набор от показатели, включващ (а) показатели, вътрешни за всеки от трите елемента на съдебната власт¹, и външни² за тях, и (б) показатели за системата като цяло и за отделните съдебни инстанции. В набора могат да бъдат включени също показатели, които отразяват условията, при които работи системата. Всички тези показатели засягат предлагането, тъй като са съсредоточени върху предоставянето на съдебни услуги. Желателно е към тях да бъдат добавени показатели, свързани с търсенето, подобни на представените в таблица 1, които да се прилагат в системата като цяло и на ниво отделни съдилища. Сред тях трябва да бъдат включени също допълнителни показатели, измерими чрез социологически проучвания, които да отразяват ефективността на правната помощ и мнението на потребителите по въпроси като достъп, качество и удовлетвореност от съдебните услуги.

25. *Рамка за оценка на ефективността на съдебната система.* Взети заедно, тези показатели биха очертали рамката за оценка на ефективността на съдебната система, по която да се следи въздействието на реформите и мерките за модернизация. Ако бъде оповестена публично и се осъвременява ежегодно, тази рамка може да се превърне в мощен инструмент, чрез който съдебната система да подкрепи аргументите си за повече ресурси и да покаже своя ангажимент към ефективност и отчетност.

26. *Един по-различен подход.* От казаното дотук следва, че подобряването на функционирането на съдебната власт изисква да се премине от стремеж към увеличаване на общото равнище на ресурсите към подходи, които не налагат допълнителна тежест върху държавния бюджет. Основното предизвикателство, пред което днес е изправена българската съдебна система, е да продължи осъществените до този момент реформи, като разработи, финансира и осъществи програма за модернизация на цялата съдебна власт, която да осигури устойчивост на промените и да покаже резултата от тях чрез измерими показатели за оценка на ефективността. Информацията и анализът в настоящия доклад, с които ръководството на съдебната, изпълнителната и законодателната власт в България до голяма степен е запознато, могат да допринесат за постигането на консенсус между трите власти относно размера на средствата, които съдебната система реалистично би могла да получи и относно резултатите, които се очаква тя да постигне при съществуващите ограничения на ресурси и капацитет. Ако акцентът в този диалог се постави единствено върху независимостта на съдебната власт, съществува риск да бъде отклонено вниманието от конкретни мерки, необходими да се осигурят

¹ Например показатели, свързани с процеса (среден процент на приключени дела, своевременно приключване на делата), показатели, свързани с ефективното използване на ресурсите (средни разходи на приключено/решено дело) и т.н.

² Например показатели, измерими чрез социологически проучвания, подобни на използваните в ВЕЕРС, свързани с ефективността (бързина), авторитета (честност/корупция, справедливост и безпристрастност), разходите (финансова достъпност) и с това дали съдебната система представлява пречка за бизнеса.

РЕЗЮМЕ

достатъчно ресурси за функционирането на съдебната система и да се създадат механизми за ефективното им използване и за подобряване на функционирането ѝ. Независимостта на съдебната власт наистина е основополагащ принцип, гарантиран от Конституцията и законите на България и спазван безусловно по отношение на правораздавателните функции на съдебната власт. Съсредоточаването на вниманието върху постигането на по-добра ефективност, обаче, би било от огромна полза за съдебната власт в дългосрочен план не само от гледна точка на по-големия размер бюджетни средства, но което е по-важно, от гледна точка на по-голямото доверие на обществото.

Проект „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“

През 2008-2009 година Центърът на НПО в Разград реализира шестия проект за подкрепа на съдебната реформа. Проектът се казва „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“ и е с продължителност 16 месеца.

Целта на проекта е подобряване функционирането на съда на национално ниво чрез популяризиране на добрите практики за гражданско наблюдение на съда в 3 планови района – Североизточен, Северен централен и Южен централен.

Проектът се реализира с три основни задачи. Първата е увеличаване и популяризиране на достъпна база-данни на системата за гражданско наблюдение на съда в България. Мултиплициране и усъвършенстване на методиката за гражданско наблюдение.

Втората задача развива капацитета на 25 неправителствени организации от трите района за планиране за осъществяване на гражданско наблюдение на съда и сертифициране на неправителствени организации като „граждански наблюдатели на институции“.

Третата задача е създаване на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната система в България.

Всички сътрудници активно участваха в подготовката на дейностите на проекта – проучване на общественото мнение; публичната процедура за подбор на 25 НПО за участие в обучителната програма; информационна кампания. Регионалните координатори организираха провеждането на проучването на общественото мнение за публичния образ на съда.

Препълнените зали по време на събитията от информационната кампания са доказателство за подготовката и представянето на екипа. Дейностите бяха организирани в съдебните палати на посетените градове с цел максимално улесняване на съдебните служители. Магистратите и служителите на администрацията се чувстваха „в свои води“ и свободно изказваха мнения и препоръки.

За популяризирането на проекта ние осъществихме информационна кампания, която обхвана 15 града в три планови региона на България. Основната цел на информационната кампания е представяне на Системата за гражданско наблюдение на съда и петгодишния опит на Центъра на НПО в Разград на местно, регионално и национално ниво. Кампанията е насочена основно към две целеви групи: представители на съда и представители на публични институции, неправителствени организации и граждани. Кампанията включваше три основни дейности: брифинги, информационни дни и пресконференции. Целта е чрез медиите проектът да получи популярност в целевите региони и да достигне до широката общественост. Беше представен проектът, идеята за създаване на Национална мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт. Поставен беше акцент върху необходимостта от независим гражданско наблюдение на съдебната власт.

Посещение в Районен съд - Разград, 02. 10. 2008 г.

дански контрол върху работата на съдебната власт. Бяха организирани общо 26 събития в Североизточен, Северен централен и Южен централен регион – 10 пресконференции, 10 брифинга със съда и 6 информационни дни.

Медиите проявиха особена активност по време на информационната кампания, като броят на публикациите в местните и централни издания надвиши нашите очаквания. Общо за периода има над 30 публикации в местни и национални медии. Водеща тема в материалите са добрите практики и високите постижения на нашата организация в областта на гражданското наблюдение на съда. Информационната кампания изрази силното очакване на хората за прозрачност и контрол над съдебната институция.

По време на пресконференциите бяха представени партньорските организации, резюме на проекта и предстоящите дейности. Журналистите се интересуваха как се определят градовете за провеждане на проучването на общественото мнение. Според представителите на четвъртата власт разстоянието между градовете има голямо влияние върху мнението на хората. В трите различни града хората дават противоречиви мнения относно изследваната тема.

Мнения и коментари:

„Ние търсим нагласата на съда да бъде наблюдаван. Очакванията ни са съдът да сътрудничи, като се съгласи да бъде наблюдаван.“ Стоянка Неделчева, пресконференция в гр. Разград, 9 септември 2008г.

„Съдебните служители не искат да приемат, че ако седнат да се веселят на една маса подсъдим, адвокат и прокурор, които са страни по едно и също дело, има конфликт на интереси между страните. За тях това е нормално явление.“ Галина Минчева, пресконференция в гр. Шумен, 10 септември 2008г.

„Проблемът е, че съдебната система не върви, защото вътре нищо не е наред. Не се спазват сроко-

Брифинг в Силистра, 11. 09. 2008 г.

вете, много дела се отлагат заради болнични листи.“ Георги Милков, пресконференция в гр. Пазарджик, 17 септември 2008г.

„При изготвянето на предишния доклад, ние потърсихме коментари от всички, които са били наблюдавани. Не сме публикували нито ред без тяхно съгласие. Трябва да споделя, че имаше доста смущаващи неща.“ Красимира Петрова, пресконференция в гр. Плевен, 23 септември 2008г.

„Ние не пренасяме механично една практика от САЩ.

Гражданското наблюдение, което вече реализирахме успешно в Разград, си е българска практика. Взехме една добра идея и я развихме съобразно българската действителност и особености на българската съдебна система. Нямаме никакви съмнения за това, че от дейността ни в тази посока има ефект. Вие държите нашите доклади и те говорят сами за себе си със своето съдържание.“ Георги Милков, пресконференция в гр. Ловеч, 15 октомври 2008г.

„Прокуратурата продължава да бъде затворена система и според анкетното проучване. Липсва независима система за оценка и контрол вътре в съдебната система. Целта на проекта е да се създаде мрежа от неправителствени организации, които да бъдат обучени за граждански наблюдатели.“ Златка Мачева, пресконференция в гр. Плевен, 27 октомври 2008г.

„Практиката на наблюдение се приема напълно нормално. Наблюдателите в залата са само част от екипа, който реализира цялостния процес. В началото присъствието на наблюдателите в залата беше малко смущаващо, но с времето участниците в съдебния процес свикнаха с присъствието им и ги приемаха спокойно – още повече, когато се убедиха в полезността на тази практика за тях самите. Нашите доклади доказаха колко сме позитивни и добронамерени в тези свои действия.“ Стоянка Неделчева, пресконференция в гр. Кърджали, 30 октомври 2008г.

„Много положителен знак е участието на магистрати в брифингите и информационните дни.“

Тренинг в Разград, 23. 10. 2008 г.

Христина Георгиева, пресконференция в гр. Силистра, 6 ноември 2008г.

„Резултатите поставят Пазарджик в една средна позиция спрямо другите два града. Резултатите за Разград са много добри, за Плевен са твърде негативни, а за Пазарджик са някъде по средата. Прави впечатление, че гражданите не правят особена разлика между Окръжен и Районен съд.“ Марианна Бойрикова, пресконференция в гр. Пазарджик, 7 ноември 2008г.

В рамките на информацион-

ната кампания бяха проведени 10 брифинга с участието на представители на окръжни, районни и административни съдилища – председатели, съдии, административни секретари, съдебни секретари, съдебни заседатели. Ние представихме целите, дейностите и резултатите по текущия и предишни проекти на Центъра на НПО за гражданско наблюдение на съда за периода 2004 – 2007 година. Обсъдихме изводите и практиките от гражданското наблюдение на съдилищата в 6 областни града, публикувани в доклада „Граждански наблюдател 4“. Беше изтъкната ролята на неправителствените организации и медиите, които като партньори на съда, могат да подпомогнат процеса на информиране на обществото за функциите на съдебната система. Всички участници са единодушни, че е необходимо да се повиши общественото доверие в съдебната институция.

Информационен ден в град Кърджали, 30. 10. 2008 г.

Мнения и препоръки:

„Хората не се интересуват от добрите неща в съда, само от очернящите. Много хора смятат, че са прави и невинаги съдебните служители не вземат правилно решение. Хората решават, че ако съдът предприеме действия за разкриване на доказателства, той протака делото.“ съдия Светослав Славов, брифинг в гр. Силистра, 11 септември 2008г.

„Не може да се избегне практиката да има семейства в един съд. Когато има конфликт на интереси, например съдия и адвокат в залата, съдията веднага си дава отвод. Така че тези препоръки в доклада не са уместни.“ окръжен съдия - брифинг в гр. Пазарджик, 17 септември 2008г.

„Трябва в съдилищата да се назначат консултанти за връзки с обществеността, защото не може

Брифинг в Окръжен съд - Плевен, 23. 09. 2008 г.

един юрист да бъде и консултант в тази област. Не може човек с юридическо образование да пише на вестникарски стил. За това нашата препоръка към съда е за интернет страницата да отговаря консултант за връзки с обществеността.“ окръжен съдия - брифинг в гр. Плевен, 23 септември 2008г.

„Благодаря за срещата, защото действително няма популярност на нашата дейност. Ние не можем да завладеем медиите и да представим информацията, затова разчитаме на вас.“ Антоанета Монева - Председател на

Окръжен съд - брифинг в гр. Ловеч, 15 октомври 2008г.

„По принцип е правен опит за доближаване на съда до гражданите чрез изнасяне на месечни доклади и статистики за работата на съда, но общото впечатление на работещите в съдебната система в град Добрич е, че хората не се интересуват, а медиите отразяват само лошите новини и не проявяват интерес към информацията, която предоставят от съда.“ районен съдия - брифинг град Добрич, 28 октомври 2008г.

„Обществеността е силно заинтригувана от гражданското наблюдение, което представяте и е абсолютно непознато. Подобна практика ни дава надежда, че е възможно да се осъществи контрол на всички институции.“ Спартак Колев, брифинг в гр. Пещера, 29 октомври 2008г.

„Трябва да бъдат повишени възнагражденията на служителите за безплатната правна помощ. Няма отговор на въпроса „Доколко гражданите знаят правата си като бедни и уязвими групи?“ Има едно усещане за формално изпълнение на задълженията при служебните адвокати, заради ниските възнаграждения.“ Георги Милков, брифинг в гр. Разград, 31 октомври 2008г.

В информационните дни участваха представители на публични, социални, здравни, образователни и културни институции; общински съветници, кметове и заместник-кметове, неправителствени организации, ключови фигури, журналисти. Бяха разисквани темите за публичния образ на съда и необходимост от повишаване на прозрачността на съдебната власт. Магистрати споделиха опасения за лошото влияние на медиите върху имиджа на съдебната система. Журналисти и магистрати имаха възможност да разговарят свободно по темата и осъзнаха необходимостта от сътрудничество.

Мнения и препоръки:

„Преди години председателят на Районен съд – Велинград представяше отчет за дейността си пред Общинския съвет след негова покана. Такава практика е полезна за обществото и за съдебната ни система и няма да е лошо да се поднови. Тя също би била част от гражданското наблюдение и контрол над съда.“ общински съветник, информационен ден в гр. Велинград, 29 септември 2008г.

„Видяхте при представянето на проучването, че гражданите не дават оценка за справедливостта на съдебния процес. Не сме и задавали такива въпроси. Те споделят представата си за дейността на съда и тази представа в никакъв случай не е позитивна. Но

Пресконференция в град Плевен, 23. 09. 2008 г.

ние не бива да виним за този резултат само медиите. Вярно е, че те до голяма степен влияят на мнението им, но не са определящи. Съдът работи по определен начин и създава определен продукт - мнението на гражданите се определя най-вече от този продукт. Според нас е необходима промяна.“ Мариана Бойрикова, информационен ден в гр. Кърджали, 30 октомври 2008г.

Системата за гражданско наблюдение на съда и опита на Центъра на НПО в Разград предизвиква голям интерес сред участниците в информационните дни. Всеобщо е мнението, че гражданският сектор може успешно да бъде коректив на съдебната институция. Центърът на НПО трябва да бъде насърчен да разпростира гражданското наблюдение в различни райони на България.

пешно да бъде коректив на съдебната институция. Центърът на НПО трябва да бъде насърчен да разпростира гражданското наблюдение в различни райони на България.

Правителствена организация бе представен вчера в Кърджали

Гражданско око

Съдебната система е, че по Конституцията не трябва отстъпва на никого и не се следи от никого. За това вина съдили и прокурори не могат.

Съдът в България с надобити 400 магистрати е много ангажиран. За тези 19 години не е изградена системата за информация за обекта и работата и не публикуват решенията. В интернет страниците в съдебните им страни каталози. Много отговорно, че 34 от съдебните заседатели са в пенсионна възраст. При избора им няма мандатност.

В прокуратурата и в следствието няма никакви реформи. Няма осъдени съдили. Само трима прокурори са издигнати на съд и те са възстановени на работа. Защо Господи Милкоу? Кърджалишки попатаха дали този американски модел може да се

да следи Темида

Проект за гражданско наблюдение на съдебната власт беше представен вчера в Кърджали.
Семейк: Петко БОРИСОВ

Пазарджик за публичен обзор на съда и съдебната система

ПОД ЛУПА | Цвети в храма на Темида | Използва у нас. Токи и из...

DAKIK NEWS / Плевен

БЪЛГАРИЯ СВАТ СПОРТ БИЗНЕС ТЕХНОЛОГИИ ОБЩЕСТВО ЛЮБОСИТНО РЕГИОНИ

ПЛЕВЕН

Начало | Плевен

Ще повишават доверието в съдебната система

23 септември 2008 13:35 | Яна Дананова | Коментар (0) | Коментар

23 октомври 2008 г. 244 (474), година II

Hotel SHUMEN

ALCOMET

Плевен е един от градовете с най-ниската оценка по отношение на доверието на обществото в съдебната система, 47 % от участниците в анкетата, проучава този проблем, са изразили категорично недоверие в дейността на магистратите. Това каза днес Ессон Милков, председател на управителния съвет на Центъра на НПО Разград.

на проект "Развитие на надзорните НПО" финансиран от Европейския съюз

Над 90% от хората са убедени, че в съда цари корупция

hotel MADARA

DAKIK Radio

VICTORIA

Център на НПО в Разград

Центърът на неправителствените организации е създаден на 8 януари 1997 г. в Разград от седем граждански сдружения. Организацията подпомага развитието на гражданското общество в Разград и Лудогорието. Организира тренинги за местни граждански лидери и подпомага укрепването на гражданския сектор в област Разград. Центърът осъществява проект за гражданско наблюдение на съда; предоставя подкрепа на жертви и извършители на домашно насилие; подкрепя развитието на Дневен център за жени в село Стражец, община Разград.

Координира Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда. От месец февруари 2005г. Центърът на НПО е активен член на Мрежата за социални услуги. През месец май 2004г. участва в създаването на Регионалната мрежа „Полицията в близост до малцинствата“ в Букурещ, Румъния. Организацията е учредител на националната мрежа „Полицията в близост до обществото“ от март 2004г.

МИСИЯ

Нашата мисия е да се застъпваме за гражданско участие в демократичните процеси на местно ниво.

ЦЕЛИ

- Подпомагане развитието на демократичните институции.
- Подобряване предоставянето на социални услуги и развитие на междусекторното сътрудничество за повишаване капацитета на гражданските организации.
- Подкрепа на реформата в полицията, мотивиране представителите на етническите общности да сътрудничат на полицията.
- Съдействие за повишаване ролята на жените в етническите общности.
- Подобряване взаимоотношенията между полицията и етническите малцинства.

ЦЕНТЪР НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ В РАЗГРАД

ж. к. „Освобождение“ № 34, партер, ПК 237

7200 Разград

тел./факс (+359 84) 661694

E-mail: bafe@ngo-rz.org

www.ngo-rz.org; www.court.ngo-rz.org

Проектът се финансира от Програма ФАР
“Развитие на гражданско общество” 2005

Развитие на Национална мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт

[Начало](#)

[Дейности](#)

[Бюлетин](#)

[Публичност](#)

[Контакти](#)

Проект „Развитие на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт“

ЦЕЛ: Подобряване функционирането на съда на национално ниво чрез популяризиране на добрите практики за гражданско наблюдение на съда в 3 планови района – Североизточен, Северен Централен и Южен Централен.

Подцел 1: Увеличаване и популяризиране на достъпна база-данни за система за гражданско наблюдение на съда в България. Мултиплициране и усъвършенстване на системата за гражданско наблюдение.

Подцел 2: Развитие капацитета на 25 неправителствени организации от 3 планови района на България Североизточен, Северен Централен и Южен Централен за осъществяване на гражданско наблюдение на съда и сертифициране на неправителствени организации като наблюдатели на институции.

Подцел 3: Създаване на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната система в България.

Дейности: Информационна кампания – 10 пресконференции, 10 брифинга със съда, 6 информационни дни; Публична процедура и идентифициране на 25 НПО за участие в обучителната програма; 3 двудневни обучителни тренинга; Изграждане на успешни регионални екипи - текуща супервизия и развитие; Национално проучване на публичния образ на съдебната система в България; Създаване на Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда; Обществен Форум в края на проекта; Популяризиране на резултатите от проекта.

Резултати: Организиран са три двудневни обучителни тренинга за 25 НПО от три планови района в страната, които придобиват знания и практически умения за гражданско наблюдение на съда в своите региони и развиват капацитет на Watch dog организации; организирана е широка информационна кампания със 650 участника за популяризиране на системата за гражданско наблюдение на съда; три НПО са развили капацитет на проактивен посредник за постигане на по-ефективен диалог между съдебната власт и гражданското общество; организирано е Национално проучване на публичния образ на съдебната система с участието на 1 500 граждани; Отпечатан е бюлетин с тираж 10 000 броя; създадена е Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда.

Целева група: неправителствени организации от трите планови района в България - Североизточен, Северен централен, Южен централен; представители на съда, прокуратура, следствие, адвокатура, журналисти, ключови фигури.

Директни получатели: 25 НПО от трите планови района в България - Североизточен, Северен централен, Южен централен – общо 25 човека; Екипът на Центъра на НПО в Разград и Център "Отворена врата" – Плевен - общо 10; Председатели, съдии, съдебни администратори, административни секретари, съдебни служители от общо 50 окръжни и районни съдилища в трите планови района – около 700 човека; Прокурори и служители от 50 окръжни и районни прокуратури в трите планови района – около 500 човека; Адвокати в трите планови района – около 500 човека; Журналисти от местни, регионални и национални медии в трите планови района – около 300 човека; Около 1000 ключови фигури, до които ще достигне информация за дейността по проекта и постигнатите резултати;

Партньор: Център "Отворена врата" – Плевен

Продължителност: 16 месеца

"Този документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския съюз. Изложените в него възгледи са на Сдружение "Център на НПО в Разград" и по никакъв начин не отразяват официалната позиция на Европейската Комисия."

